

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1878. Andra Kammaren. N:o 52.

Tisdagen den 7 Maj.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Upplästes och lades till handlingarne ett till Kammaren ankommet så lydande protokoll:

Protokoll hållet inför hans Excellens Herr Statsministern och Chefen för Justitie-departementet den 6 Maj 1878.

Gästgifvaren Paul Leonard Majström i Maj hade aflemnat fullmakt utvisande, att han vid riksdagsmannaval, som den 30 sistlidne April hållits i Torps, Tuna och Njurunda tingslags val-distrikt af Medelpads domsaga, blifvit utsedd till ledamot af Riksdagens Andra Kammare för tiden till den 1 Januari 1879; och sedan berörda fullmakt funnits vara i föreskrifven form utfärdad samt vidare granskats af vederbörande fullmäktige i Riksbanken och Riksgäldskontoret, utan att desse emot fullmakten framställt någon anmärkning, beslöts, att densamma skulle till Majström återställas, hvarjemte protokoll öfver hvad sålunda förekommit skulle Andra Kammaren meddelas.

In fidem

L. Annerstedt.

Derefter tillkännagafs, att Herr Majström, enligt hos Herr Talmannen gjord anmälan, under gårdagen anländt till riksdagsorten.

§ 2.

Fortsattes öfverläggningen angående Särskilda Utskottets utlåtande N:o 1, i anledning af de inom Riksdagens båda Kamrar väckta motioner rörande landtförsvarets ordnande; och lemnades ordet till

*Ang. landtförsvarets ordnande.
(Forts.)*

Herr Bågenholm, som anförde: Då jag att döma af det sätt för föredragningen, som blifvit beslutadt, och af den olyckliga kombination, i hvilken dessa viktiga frågor blifvit satta, helt visst kommer att tillhöra minoriteten, vill jag uttala de betänkligheter, som jag hyser mot föreliggande förslag och som göra,

Andra Kammarens Prot. 1878. N:o 52.

1

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

att jag kommer att intaga nyssnämnda ställning, utan att jag derföre hyser den ringaste förhoppning, om att med mina ord kunna rubba någons öfvertygelse.

Beträffande frågan om vårt lands försvar tror jag, att den föreställning är allmänt rådande ibland oss, att det bör byggas på grunden af befälskader, stam och beväring. Under den tid af 30 år, som jag sedan början af 1840-talet tillhört den indelta armén, har jag lärt känna dess förträffliga egenskaper, och jag är lifligt öfvertygad om, att, i fall infanteriet behöfver en stam, den ej kan få någon bättre sådan än i den indelta armén. Denna senare är för fotfolket i många hänseenden den bästa, jag kan tänka mig, om den ock, såsom allt menskligt, är behäftad med åtskilliga brister. Hvad åter kavalleriet beträffar, tror jag dock icke, att, derest en ny organisation för detsamma blefve införd, indelningsverket skulle kunna lemna det en lämplig stam. Deremot skulle detta möjligen kunna vara förhållandet i fråga om artilleriet och må hända äfven fortifikationen, ehuru jag dock, hvad specialvapnen i allmänhet angår, icke håller det för troligt, att deras stam lämpligen borde hemtas ur den indelta armén. Då vi nu af Utskottets betänkande finna, att af en stam, bestående af 30,000 man, 16,000 man skulle behöfvas blott för infanteriet, framgår deraf, att antalet stamtrupper, som erfordras för de andra vapnen, icke är så obetydligt. Och då, såsom jag nyss nämnt, min tro är, att en stam, byggd på indelningsverket, icke för dessa vapen är tjenlig, skulle följdén blifva, att, om indelningsverket bibehölles, infanteriet skulle af detta hemta sin stam, under det att för de andra vapnen måste anskaffas en värfvad stam. Ser man saken på detta sätt, kan jag icke finna annat, än att en värfvad stam, som sålunda skulle erhållas och vid hvilken vi hittills vant oss, vore vida sämre än en sådan, som toges ur de värnpligte ynglingarnes led, på sätt motionärerne föreslagit. Det lär väl emellertid icke vara tvifvel underkastadt, att, om vi behölle vårt indelningsverk, hvilket för min del vore högeligen kärt, kostnaderna för en stam, byggd på detsamma, blefve särdeles beaktansvärda, ty det är väl gifvet, att man under sådana förhållanden måste aflyfta bördan från den samhällsklass, som nu uteslutande bär densamma, och fördela den på samtliga samhällsklasser, hvilket åter jag befarar skall blifva ganska dyrbart.

När ifrågavarande motion framlemnades till Riksdagen, mottog jag den med mycket intresse, men allt efter som jag sedermera genomläste den, får jag säga, att jag icke kunde följa den med mina sympatier. Så kom Utskottets förslag. Detta syntes mig vara uppgjort med mycken omsorg, hvad försvarsfrågan beträffar, och tilltalade mig ganska mycket. I afseende å förtjensterna hos detta förslag kan jag emellertid inskränka mig till att instämma i de yttranden, som Herrar Toll och Adlercreutz afgifvit om detsamma. Det förefaller mig, som om detta förslag vore behäftadt med så väsentliga olägenheter, att, om detsamma äfven kunde stå för sig sjelft, jag icke ens då skulle kunna antaga det, derest jag icke får säkerhet för, att dessa 30,000 man verkligen komma att

finnas. Äfven om vi skola behöfva beräkna dem till 5 à 600 kronor stycket, så vill jag dock anse, att under vissa förhållanden de icke kunna uppvägas med penningar. Skulle det blifva nödvändigt att draga tillsammans trupperna — om icke precis till krig, så för att de skulle ligga färdiga — skulle det kunna uppstå sådan obenägenhet att ingå i denna stam, att rekryteringen skulle blifva snart sagdt omöjlig. Min uppfattning är således den, att skall det kunna blifva någon verklighet af detta förslag, så måste supplementär lottning införas; men jag kan då alldeles icke dela Herr Keys och de med honom liktänkandes farhåga därför och icke heller dela hans åsigt derom, att den utlottade karlen nödvändigt skulle sättas in på 6 år. Jag kan likväl sannerligen icke bestämma mig för något yrkande i afseende å tiden, under hvilken den utlottade skulle tjena; ty jag väger emellan ett och två år, hvilket är den längsta tid, jag anser böra ifrågakomma.

Vidare förekommer en annan omständighet i Utskottets förslag, som jag visserligen icke skulle behöfva vidröra, då något yrkande i afseende å reservationen här icke blifvit framställt; men det finnes vid detta betänkande en högst beaktansvärd reservation af de motionärer, som varit med i Utskottet; och det får jag säga, att skulle de lyckas genomföra den nedsättning de föreslagit i öfningstiden för infanteriet till 7 $\frac{1}{2}$ månader, för artilleriet och fortifikationen till 9 månader och för kavalleriet till 12 månader såsom rekrytbildning, samt öfningstiden för det hela skulle blifva lika med den i 1875 års förslag omtalade, om de, säger jag, skulle kunna förderfva förslaget derigenom, så vore äfven detta ett skäl, hvarföre jag icke på några vilkor skulle kunna biträda förslaget. Man har anfört, att man stödjer sig vid auktoriteten af krigsministerns förslag år 1871; men der förut-sattes ju, att stammen skulle byggas på den indelta stammen, som hade en mängd år för sig för repetitionsöfningar och, mine Herrar, den långa tid, som den indelta stammen har på sig och det disciplinära förhållande, i hvilket den står till sitt befäl, uppväger många dagars öfning. Således anser jag det skälet icke vara något att bygga sitt omdöme på. Vidare har man talat om 1875 års förslag och sagt, att man vill införa samma öfningstid, som der är föreslagen. Men det är ju naturligt, att stammen nu bör hafva vida större öfning för att kunna tjena till en föresyn för de mindre öfvade.

Uti den anmärkning mot det föreliggande betänkandet, som jag hört anföras af ett par talare, nemligen att det skulle vara en brist i förslaget, som gör detsamma oantagligt, att det icke omfattar flottan, i denna anmärkning kan jag icke fullt instämma. Vore omständigheterna i öfrigt sådana, att jag kunde biträda förslaget, skulle denna omständighet icke hindra mig derifrån, ehuru jag visserligen medgifver det berättigade i denna anmärkning. Men med flottan förhåller sig ju så i jämförelse med landtförsvaret, att i afseende å det senare kan man verkligen uppgöra en motion på grund af den mängd af utlåtanden och Kongl. Maj:ts föregående förslag, som finnas, under det att deremot för flottan,

*Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

mig veterligen, icke finnes något i denna rigtning genomfördt förslag, om det också finnes åtskilliga komitébetänkanden. Åtminstone har jag icke — och jag förmodar många med mig — sett, att Kongl. Maj:t framställt något förslag för flottans bemanning, hvarpå jag skulle kunna stödja mitt omdöme i detta fall. Om man antager detta förslag om landtförsvarets ordnande, så beslutar man på samma gång anhålla hos Kongl. Maj:t, att Kongl. Maj:t ville låta utfärda de närmare föreskrifter i afseende på beväringsslagen för indelta armén och båtsmanhället, som kunde finnas erforderliga.

Hvad nu beträffar detta förslag om landtförsvarets ordnande, så skulle jag icke vara obenägen att med någon förändring deri antaga detsamma. Men detta förslag är olyckligtvis sammankoppladt med ett annat förslag, nemligen om grundskatternas afskrifvande. Och i det skick, hvari grundskattefrågan för närvarande befinner sig, får jag säga, att jag på inga vilkor kan biträda Utskottets förslag. I allmänhet hyser man den uppfattningen, att förslag, som afse viktiga och vidtomfattande reformer, böra utgå från regeringen, och den uppfattningen måste äfven jag för min del gilla. Jag kan icke finna annat, än att dessa två stora frågor, som nu föreligga till afgörande, äro i detta hänseende vidt skilda från hvarandra. En omorganisation af försvaret har en säker grund att bygga på uti de förarbeten, såsom komitébetänkanden och utlåtanden från Kongl. Maj:t, hvilka under de senare åren åstadkommits. Det är visserligen icke genomfördt i detalj, utan sådant skulle ju helt och hållet öfverlemnas åt Kongl. Maj:t. Skattefrågan åter befinner sig icke i samma lyckliga ställning. Der har man alldeles icke någon grund, på hvilken man kan bygga sitt omdöme. Vål har man ett mycket förtjenstfullt och väl utarbetadt förslag i ämnet af Kammarrådet Andersson. Och man har äfven skattejemkningskomiténs förslag, hvaraf dock endast halfva skriften utgör förslag och andra hälften åter reservation. Och slutligen har man äfven Kammarrättens anmärkningar öfver detta senare förslag. Allt detta är nog godt och väl. Men det förefaller mig, som vore det alldeles nödvändigt, att man genom Kongl. Maj:ts försorg finge en fullständig och klar öfversigt öfver allt hvad som med denna viktiga fråga eger gemenskap, så att man med mera säkerhet kunde bilda sin uppfattning i ämnet. Jag har för min del allvarligen bjudit till att sätta mig in i saken, men det har varit mig omöjligt att komma till full klarhet deri, änskönt jag icke är alldeles ovan vid bevillnings- och skattefrågor. Att de bördor, som åligga vissa delar af jorden, varda utjemnade och en mera rättvis grund för dess beskattning upprättas, är nog mycket af behofvet påkalladt, och jag skulle gerna medverka till något i den rigtningen. Men såsom förslaget nu föreligger, saknar detsamma någon säker grund. Det är till sin natur synnerligen omfattande; och hvilat det då icke på en fast och rättvis grund, kan man icke biträda detsamma utan att på samma gång nödgas oroas sig öfver, att en eller annan detalj är uteglömd eller förbisedd. Öfver allt hvart man ser träffar man förhållanden,

*Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

hvilkas ordnande enligt det nya förslaget kan gifva anledning till ovisshet. Så t. ex. kan man genom rustnings- och roteringsbördornas afskrifvande blifva tveksam om huru rätteligen bör förfaras med torpen. Låtom oss antaga, att till ett hemmansnummer, som har skilda egare, hör ett soldattorp, och att detta, såsom oftast är fallet, är anlagt på hemmanets oskiftade mark. Torpets jord tillhör då stamhemmanet i dess helhet, hvaremot husen egas af soldatroten. Då nu roteringsbördan borttages, så skulle en liqid ske, eller ock skulle torpet försäljas för gemensam räkning. Det kan vid sådant förhållande vara mycket fråga om, huruvida det icke vore skäl att, när en sådan aflösning sker, alla dessa torp, i den mån de blifva vakanta, öfverlemnades till statsverket och derifrån finge emot bestämdt belopp lösas åter till hemmanet. Jag har tänkt mig, att denna löseskilling skulle kunna bestämmas till 100 kronor för jorden och 400 kronor för husen eller tillhoppa 500 kronor. Vidare har här framställts förslag om en fastighetsskatt. Detta är äfven en fråga, som fordrar ganska mycket öfvervägande. En anvisning härom skulle väl, derest förslaget realiserades, införas i bevillningsförordningen. Och denna förordning måste dessutom i flera afseenden ändras, likasom äfven grunderna för kommunalbeskattningen. Ytterligare måste tillses, huruvida statens egendomar och skogar böra deltaga i bördorna. Allt nog, en mängd punkter finnas i förslaget, som äro oklara och behöfva utredas, innan man i skattefrågan fattar något beslut. Det är redan något beaktansvärdt uti de stora förändringar, som på sista åren skett i fråga om fattigvård, skolhusbyggnad, och nu vid denna riksdag i skjutsväsendet. Och på dagordningen stå tingshusbyggnad, vägunderhåll samt prestgårds- och kyrkobyggnad. Om alla dessa besvär skulle aflyftas från jorden, så måste man medgifva att i allmänhet egarne af jordbruksfastigheter äro de, som hafva största intresset af huru förhållandena inom kommunen ställas, ty deras barn samt rättsinnehafvare till fastigheten hafva ju bestämd framtida fördel deraf, hvaremot de, som lefva på sina inkomster af kapital eller arbete, oftast icke hafva samma uthålliga intresse för dessa förhållanden, som finnes hos nämnde fastighetssegare. Jag finner således billigheten af att, i händelse grundskatterna aflyftas från jordegendomen, måste jordegendom vidkännas någon större andel uti kommunalutskylder än andra skatteföremål.

Jag har icke något yrkande att framställa, utan har endast velat angifva min ståndpunkt i denna fråga.

Herr Bruhn: Då efter en lång tids lyckligt samarbete skilsmessans ögonblick nalkas, torde i de flesta fall en känsla af vemod låta förnimma sig. Icke minst torde detta vara händelsen, om det är en underordnad, en som med nit, trohet och skicklighet fyllt sitt värf, med ett ord, en trogen tjänare, som vi af en eller annan orsak finna oss nödsakade att skiljas vid. Svenska folket står i närvarande ögonblick kanske framför en sådan skilsmessa. Dess representanter i denna Kammare komma sannolikt

Ang. landt-
försvarets
orädnande.
(Forts.)

nu att, i hvad på dem ankommer, till afflyttning uppsäga den tjenare, som till hufvudsaklig del haft vårt skydd mot yttre våld sig anförtroddt. I 200 år hafva vi funnit honom på sin plats, alltid färdig att, sin pligt likmätigt, med lif och blod skydda oss. Mycket hafva vi, och han med oss, under denna tid fått genomgå, oss hafva varit beskärda ej segrar blott, men nederlag, hvars sår först sent ha helats. Vi stå såsom sagdt nu kanske i begrepp att låta denna tjenare veta, att vi icke längre hafva hans tjänst af nöden. Det är af denna anledning jag vill uttala ett erkännande till honom, den städse pligttrogne indelte soldaten och, för den händelse han nu blir aflöst, tillropa honom ett "tack för god vakt". Men det är icke om den afgående vi skola tala. Det är med den nye, som är ifrågasatt att antagas i hans ställe, som vi i dag hålla mönstring.

Jag är icke fackman. Min granskning lärer således icke blifva särdeles uttömmande. För dem af Kammarens ledamöter, som möjligen hafva i minnet mitt yttrande vid förra riksdagen, då Herr Keys skrivelseförslag framlades — och jag tror, att det icke är totalt glömdt — för dem torde det vara bekant, att jag icke kan vara vän af den stam, som här är föreslagen. Jag skall nu emellertid endast tillåta mig några få erinringar från synpunkten af stammens hufvudändamål, d. v. s. såsom stöd och ledare för beväringen. För att den skall kunna fylla detta ändamål, torde två vilkor vara oeftergifliga, nemligen en god militärisk utbildning och fullgoda, kanske höga moraliska egenskaper.

Hvad den militära utbildningen först angår, torde därför vara tillräckligt sörjdt uti Utskottets förslag. Med en rekrytbildning af 10½ månader och en månads årlig repetitionskurs, samt med 6 månaders underbefälsskola till den utsträckning att, hvad infanteriet vidkommer, öfver 50 procent af soldaterna skulle komma att genomgå densamma, torde i detta afseende vara gjordt hvad som rimligtvis kan anses erforderligt. Detta dock för den händelse att jag rätt uppfattat Utskottets förslag. Jag må dock säga, att jag hyste icke liten tvekan i detta afseende. Utskottet säger under litera g) "att stamsoldatens första utbildning skall ordnas i öfverensstämmelse med hvad 1875 års förslag till grunder för en ny härordning derom innehåller". Jag har läst 1875 års förslag, men jag har icke lyckats att deruti upptäcka några stamsoldater. 1875 års förslag är, afven det, bygdt på stam och värnpliktige; men såvidt jag kan finna, består den deri förekommande stam af befäl, underbefäl och eliter; några stamsoldater har jag deri icke kunnat upptäcka. Jag är därför tveksam om hvad Utskottet menar, då det talar om, att stamsoldaten skall utbildas i öfverensstämmelse med hvad i detta förslag derom förekommer.

Vidkommande åter det andra hufvudvilkoret för stammens tjenlighet såsom ledare för beväringen, nemligen dess moraliska egenskaper, männe behofvet i detta afseende är lika väl tillgodosedt? Enligt föreliggande förslag skola årligen 6,600 personer till stamsoldater antagas. — Jag ber i förbigående om ursäkt, om jag någon gång skulle komma att begagna ordet *varfva* i stället för

anskaffa, ty ehuru motionärerne uttryckligen förklara, att värfning icke får ega rum, är för mig skilnaden icke riktigt klar.

Här gjordes i går beräkningar öfver, huru stor del af befolkningen, detta komme att utgöra. Dessa beräkningar hafva utfallit högst olika. En talare på stockholmsbänken kom till den slutsats, att, om vi hölle oss inom de åldersklasser, inom hvilka anskaffning af stamsoldater enligt förslaget vore tillåten, skulle hvar 30:de man komma att antagas till stamsoldat. Jag skall gå litet längre; det tyckes mig, som om Utskottet utgått ifrån den förut-sättningen, att stamsoldaterna hufvudsakligen skulle antagas ur beväringens första åldersklass. Detta synes framgå af den under 6:te punkten i bilagan C gjorda beräkningen af beväringmanskapets styrka inom första åldersklassen. Under detta antagande, och med beräkning att beväringens första åldersklass år 1894, då det nya förslaget skall vara fullständigt genomfördt, uppgår till 26,500 man, få vi icke hvar 30:de, utan hvar fjerde man till stamsoldat. Men ehuru det, som sagdt, är medgifvet att fylla antalet jemväl ur de öfriga fem åldersklasserna, skola dock, i hvad fall som helst, 6,600 personer årligen uttagas, och detta är ju en ganska stor summa. Är det då troligt, att så många skulle anmäla sig, att man blefve i tillfälle att bland dessa göra ett urval, eller manne icke det är troligare, att desse frivilliges antal skulle blifva så ringa, att man skulle nödgas, för att få antalet fullt, antaga hvar och en, som anmälde sig och icke vore alldeles oduglig; och, mine Herrar, hvarifrån skulle vi väl hafva att hufvudsakligen förvänta dessa anmälningar? Helt visst icke från sådana ynglingar, som med ungdomlig lust och förtröstan stå i begrepp att skaffa sig en framtid, att bryta sig en egen bana i lifvet. Dessa skola icke vilja afvika från den väg de inslagit, och utbyta densamma mot en sexårig eller låt vara treårig kurs, för att bildas till stamsoldater. Nej, mine Herrar, det torde blifva bland dessa olyckliga, hvilka, ehuru ännu unga, dock redan lidit ett eller annat skeppsbrott på sedlighetens bana, som vi få välja. Kanske skall det stora antal försvarslöse, hvarom i denna Kam-mare för ett par dagar sedan talades, icke vidare komma att rekryteras inom de åldersklasser, för hvilka hären ännu står öppen. Skola sedan kasernerna kunna med afseende på sålunda anskaf-fade stamsoldater godtgöra hvad en mindre tillfredsställande upp-fostran eller andra ogynsamma förhållanden vållat af moralisk slapphet? Förlåten mig, mina Herrar, om jag i detta afseende hyser tvifvel. Men äfven om mina farhågor i detta afseende äro ogrundade, kunna så unge män, som här är fråga — jag ber Her-rarne komma ihåg, att, enligt Utskottets förslag icke mindre än 20 procent af årskontingenten kunna vid yngre år än 21 år till stamsoldater antagas — anses ega den moraliska kraft och öfver-lägsenhet, som man önskar att finna hos dem, som skola antagas till ledare för andra? Deras mod att gå fram i striden, så länge de förmå att fästa segern vid sina fanor, betviflar jag icke, men i profningens, i motgångens stunder, skola de då ega det mod och den kraft, som fordras, för att icke endast hålla sig sjelfve

Ang. landt-försvarets ordnande.
(Forts.)

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

uppe, utan äfven stödja andra? Vi veta, att historien har många exempel derpå, att arméer, sammansatta af pröfvade och erkänt goda soldater, efter några nederlag, efter några motgångar blifvit modfälda, misströstande, ja, såsom det heter, demoraliserade. Hvad kunna vi vänta af dessa unge män, som icke hafva deltagit i någon strid, förrän fråga är om fosterlandets väl eller ve, förrän det gäller vårt vara eller icke vara. Kanske vore vid ett sådant tillfälle en eller annan veteran, icke en krutsprängd fan, som skalden säger, ty sådane ega vi icke, men gräsprängd, äfven om något styfbent, då af värde.

Utskottet har emellertid genom att föreslå, att de värnpliktige, hvilka vunnit utbildning såsom stamsoldater, skola vara skyldige att kvarstå i beväringens första uppbåd, tills de öfvergå i landstormen, infört en betydlig krigsduglighet och gifvit en viss stadga i åldern åt detta första uppbåd, men hvad som här vunnits, har förlorats på annat håll, har förlorats för beväringens andra uppbåd. Tänk om oss första uppbådet, den egentliga fält-hären slagen, tillbakaträngd, instängd inom en trång krets af landet, kanske i ett i hast sjelfbildadt Plevna, hvad vore då angelägnare än att i hast organisera det andra uppbådet för att komma den till hjälp. Huru skulle denna andra mobilisering försiggå, då, såsom jag nämnt, man beröfvat detta andra uppbåd allt stöd, sedan alla till underbefäl och stamsoldater utbildade redan med första uppbådet uttagits.

Jag skall nu med några få ord omnämna den finansiella delen af frågan. Här hafva gjorts beräkningar öfver de ökade årliga kostnaderna, sedan detta förslag blifvit genomfördt. De hafva slutat på olika siffror. Jag skall, endast såsom stöd för mitt eget omdöme, framställa en sådan beräkning. Nu gällande stat upptager, såsom ordinarie anslag på fjerde hufvudtiteln, sjutton millioner. Det organisationsförslag, här föreligger, slutar på en kostnad af trettio millioner, det är således en skilnad af tretton millioner. Läger jag härtill den summa af sex millioner, hvarmed de afskrifna grundröntorna skulle ersättas, äro vi uppe på en summa af nitton millioner, som vi, för att genomföra detta förslag, skola anskaffa. Men det är visadt af flere talare under gårdagen, att denna summa på trettio millioner icke förslår, utan att kostnaden skall uppgå till vida mera, och för min del öfverensstämmer jag med dem, som antaga detta. Men låt oss hålla oss endast till denna summa af nitton millioner, hvarifrån skola vi taga dem? Jag erkänner, att jag icke är någon så stor finansier, att jag ser någon möjlighet att lyckas åstadkomma dem. Det är mig därför kärt, att från det håll, hvarifrån man eljest icke brukar få höra talas om sparsamhet i denna Kammare, stora betänkligheter uttalats i detta afseende — jag säger, att det är mig kärt, och jag kan endast tillägga: måtte desse män komma ihåg sina ord och stå fast vid dem, när det framdeles blifver fråga om ett annat härordningsförslag. Emellertid förundrar det mig, att icke från de personer, som vanligen äro sparsamhetsifrare i denna Kammare, förnummits några betänkligheter i fråga

om kostnaden; till och med den store rikshushållaren på dalabänken fann allt väl bestäldt. Han hyste inga betänkligheter, utan yttrade: "männe icke hela landet kan bära hvad rust- och rotehållarne förut ensamme burit". Ja, vore det frågan om *detta* ensamt, funnes derom intet tvifvel; detta kan nog hela landet bära, derom blefve vi nog snart öfverens. Föreläge här ett arméorganisationsförslag endast med den förändring i kostnaderna, att från rust- och rotehållarne öfverflyttades de fyra millioner, hvartill deras besvär uppskattas, vore det icke svårt att lägga dessa på hela landet, men nu är det något annat. Kostnaderna gå, trots hans beräkningar, till vida mera, och jag tror, att det skall blifva svårt, äfven för honom, att leta rätt på tillgångar till dessa millioner. Kanske ser jag saken för mörkt, men det är en gång sagdt om Sverige, att det är ett starkt land; det arbetar, hvad i dess förmåga står, på sin undergång, men det lyckas icke; vi måtte nu hafva blifvit rika, öfver måttan rika; vi arbeta på vår ekonomiska ruin, men männe icke det skall lyckas. Vi konsumera är efter år mera än vi producera. Kan väl detta i längden bära sig? För min del ser jag ingen möjlighet dertill, så vida det icke, trots hvad en talare för några dagar sedan här i Kammaren yttrade, verkligen finnes en möjlighet att äta sin kaka, men ändå hafva den i behåll.

Ehuru Herrarne af hvad jag nu anfört kunna finna, att jag icke är någon anhängare af föreliggande förslag, ber jag dock att, få tillägga, att det är med stor tvekan jag röstar emot detsamma. Ty det är och måste vara något för hvarje representant högst ansvarsfullt att lägga sitt nej i urnan emot detta förslag och derigenom undandraga det regeringens ytterligare pröfning. Obestriddigt är ju att det, oaktadt alla de brister hos detsamma, som blifvit påpekade, innehåller mycket godt; möjligt är att det kan tjena till en grund, hvarpå ordnandet af vårt försvar i en framtid kan byggas.

Jag skall icke göra något yrkande för närvarande.

Herr Örvall: Ut i förevarande fråga har så mycket blifvit taladt och skrifvet, att hvar och en, som velat bilda sig en egen öfvertygelse, icke behöft afstå från densamma af brist på material. För min del har jag också för längesedan fattat ett beslut, som icke blifvit rubbadt af de i många afseenden sakrika anföranden, som i denna fråga hållits både i går och i dag. Jag uppträder ej heller med den ringaste pretention på att kunna hvarken säga något nytt eller inverka på andras öfvertygelse. Men då jag står här fullkomligt oberoende af alla partiintressen, anser jag mig böra angifva min egen ståndpunkt till frågan.

På samma gång som jag vill framhålla det anmärkningsvärda deruti, att i en representationsförsamling, sammansatt som denna, det ena arméorganisationsförslaget efter det andra kunnat framkomma, utan att -- med undantag möjligen af 1871 års förslag -- hafva öfverensstämt med folkets önskningsar eller vunnit dess sympatier, kan jag icke underlåta att erinra, hurusom en särdeles

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

framstående talare inom denna Kammare vid riksdagens början, jag vill minnas, att det var torsdagen den 24 Januari, yttrade, att han och de 101 ledamöter af Kammaren, som jemte honom undertecknat den motion, som gifvit anledning till Utskottets föreliggande betänkande, i högre grad än Kammarens öfrige ledamöter hade kännedom om, huru långt svenska folket ville och kunde gå i offervillighet — ett yttrande, öfver hvars modesti jag icke skall tillåta mig att fälla något omdöme, men om hvars sanningsenlighet jag dock hyser åtskilliga tvifvelsmål. Jag har trott mig märka, att det stundom händer, att, när man inträder i detta församlingsrum, man lemnar blygsamheten utanför. Om detta skulle vara händelsen med mig denna gång, vågar jag påstå, att äfven jag, lika väl som dessa 102, vet hvad svenska folket vill, hvad det tål och hvad det behöfver. Jag har under hela min lefnad stått i den mest intima beröring med folket och detta icke blott i den valkrets, jag representerar, i den provins jag tillhör, utan i långt vidsträcktare kretsar af fäderneslandet. Men, mine Herrar, med svenska folket menar jag icke uteslutande rust- och rotehållare, icke allenast jordegare och jordinnehafvare, utan folk af alla samhällsklasser från de högsta till de lägsta, och icke minst det stora antalet arbetare såväl vid jordbruket som inom andra industriella områden i land och stad, och hvilkas önskingar och behof icke i längden kunna lemnas obeaktade. Detta folk vill icke hafva sitt fosterlands försvar bygd på en sådan grund, som här är föreslagen. Detta folk älskar indelningsverket och vill behålla det. Detta folk medgifver, att indelningsverket aflyftes från rust- och rotehållarne samt öfvertages af staten, det underkastar sig en utsträckt beväringsskyldighet och större öfning för beväringen. Då jag alltid kommer att ställa mig på samma sida som folket, och då jag dessutom hyser den gammalmodiga åsigten, att indelningsverket, förbättradt genom kortare tjenstetid för soldaten, genom längre öfningar, samt genom en mängd andra förändringar, som stå i öfverensstämmelse med tidens kraf, men för hvilka jag icke är kompetent person att redogöra, då, säger jag, min åsigt är att detta indelningsverk utgör den lämpligaste grund, på hvilken ett tjenligt och för våra behof passande samt betryggande försvar kan byggas, så kommer jag att rösta för afslag såväl å den nu föredragna punkten som å alla de öfriga punkterna i Utskottets betänkande.

Jag kan för öfrigt icke instämma i det klander, som från flera håll drabbat de ärade motionärerne, hvilkas aktningvärda bemödanden för åstadkommande af ett härordningsförslag tvärtom förtjena allt erkännande; och jag hoppas, att dessa bemödanden i högst väsentlig mån skola bidra till lösningen af denna fråga, som för vår fria utveckling och vårt älskade fosterlands väl är af så synnerligt stor vigt.

Herr Rundgren: Efter den allvarliga kritik, som under förliden gårdag från såväl fackmäns som andra uti allmänna värf erfarna personers sida föll öfver detta förslag, skulle ett försök

från min sida att ingå i någon kritik af detsamma endast försvaga intrycket af gårdagens diskussion; och vill jag därför i denna samhällsviktiga fråga, då jag biträder deras åsigt, som vilja afslå det nu föreliggande förslaget, endast angifva de hufvudsakliga orsaker och grunder, hvarför jag icke kan bifalla det.

I främsta rummet möter dervid den omständigheten, att för bifall till en så stor och viktig fråga, som den om vårt försvarsväsende, vilkor från motionärernes och Utskottets sida äro uppställda, hvilka för hvar och en, som icke har ett speciellt intresse i dessa vilkor, måste vara oantagliga, gällande detta i allra högsta grad i fråga om grundskatterna samt kyrkotionden och räntan m. m. Men vidare, hvad beträffar sjelfva härordningsförslaget, så och då det är ådagalagdt, att det icke utan statens odrägliga betungande är möjligt att ävägbringa en stam efter det förslag, som af Utskottet är framlagdt; då således annan utväg icke skulle finnas för erhållande af en stam än anlåtande af en supplementarlottning, men en sådan lottning ingalunda kan af mig godkännas; då vidare jag, lika med den näst föregående talaren, icke vill erkänna befogenheten af allt det klander, hvilket är kastadt öfver den indelta armén och icke vill instämma i deras yttranden, hvilka absolut förkasta densamma, utan förmenar, att man bör och kan med åtskilliga förändringar bygga på den gamla grunden; då slutligen några garantier icke äro lemnade för att de öfningar, hvilka måste vara nödvändiga för att göra armén krigsduglig, skola få för ändamålet behöfliga anslag, och då ändtligen i en fråga, sådan som denna, det, enligt min tanke, är *Regeringen* och icke enskilda motionärer, som skola taga initiativ, så kan jag, på dessa i korthet antydda grunder, för min del icke biträda det nu föreliggande förslaget.

Men dessa enfaldiga tankar skulle jag icke varit angelägen om att framställa, såvidt jag icke af två pointer i en talares yttrande under gårdagens förmiddagssammanträde blifvit uppkallad att taga ordet, den talares nemligen, hvilken ansåg sig böra uppträda med ett rättfärdigande och likasom förherrligande af landtmannapartiet i fråga om dess beredvillighet till uppoffringar för angelägenheter, hvilka tillhöra kulturföremål, för organisationsfrågor, för embets- och tjänstemäns afönningar och för pensioner, såsom han yttrade sig. Det har redan under gårdagens lopp blifvit i detta hänseende anmärkt, att den ärade talaren glömde en sak, den nemligen att ifrån centerens eller, som han kallade den, intelligensens sida i fråga om dessa angelägenheter alltid funnits beredvillighet att lemna sitt bifall till nödiga utgifter. Från vår sida har aldrig satts i fråga att neka anslag för hvad som ansetts befordra vare sig kulturens eller samhällets i öfrigt stora och viktiga angelägenheter. Frågan är nu, om det verkligen så förhåller sig, som den ärade talaren yttrade, att landtmannapartiet vill räkna sig till förtjenst att hafva understödt dessa stora intressen. Har detta skett med eller mot dess vilja? Har det skett, till följd deraf att *la force des choses*, omständigheternas makt nödgat dem dertill, eller dertöre att partiet har insett be-

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

hofvet och angelägenheten af de begärda anslagen? Är det denna bevekelsegrund, som vållat deras välvilja, så ligger ju deruti icke någon förtjenst, ty partiet har ju då endast uppfyllt sin pligt; och man kan dervid säga om landtmannapartiet detsamma, som en talare, när fråga var om att pensionera öfverste Aminoffs enka, derföre att hennes man i lifstiden klädt blodig skjorta för fosterlandet, yttrade: "han gjorde ju dermed intet annat än sin pligt". På samma sätt här. Är det så, att landtmannapartiet har gjort allt det goda, som i går af en talare nämndes, så har ju partiet dermed allenast fullgjort sin pligt och behöfver för den skull icke särskildt förherrligas. Jag är liksom de fleste af denna Kammare mycket villig att medgifva, att landtmannapartiet i detta hänseende har mer än uppfyllt de anspråk, som man haft att ställa på det; men vi skola komma ihåg, att det är icke detta parti, som ensamt bör tillräkna sig förtjensten af att vårt land under senare tider gått så betydligt framåt på kulturens bana.

Den andra punkten i den ärade talarens anförande, hvarvid jag vill fästa mig, är den, att han vill tillbakavisa hvad som vare sig i förtäckta ordalag eller öppet blifvit sagdt, att det ligger en köpslagan från motionärernes sida deruti att de uppställt så hårda villkor för härordningsförslagets framläggande och antagande. För att bemöta detta, sade den ärade talaren: "vi togo i fjor icke två millioner för det förslag, som då erbjöds oss från regeringens sida, i år togo vi icke 10 millioner, om Ni bjöde oss dem för att vi skulle antaga lottningen". Ligger det icke uti ett sådant yttrande någonting, som med bestämdhet häntyder på hvad som blifvit kalladt ett *köpslagande*? Är det från en representants sida värdigt att säga: "vi taga icke den eller den summan för det eller det", synnerligen då det af Utskottets betänkande är uppenbart, att partiet begär 10 millioner för härordningen? I sammanhang med detta yttrande behagade den ärade talaren äfven uttala en hotelse, då han menade, att förhållandena kunde hädanefter blifva annorlunda än hittills i fråga om anslags beviljande. Är det politiskt klokt, är det ens fosterländskt att fälla ett sådant yttrande? Häntyder icke sådant derpå, att det icke är *sjelfva sakens vikt*, icke frågans *angelägenhet* utan andra omständigheter, som skola bestämma ett beslut?

Det var dessa den ärade talarens yttranden, som uppkallade mig. Jag kände ett behof att uttala en protest mot dem.

Men det är äfven en annan talare, som uppkallat mig, nemligen en representant från Östergötland, hvilken så väl i går som under hela riksdagens lopp oupphörligt yttrat sig så, att man vore frestad att tro, att de anslag, som beviljas åt embets- och tjänstemän, vore att betrakta som nådegåfvor från hans och det öfriga landtmannapartiets sida. I nästan alla hans yttranden har framträdt ett djupt förakt för hela den sidan af vårt lands verksamhet inom staten, som bestrides af embets- och tjänstemännen. Är detta riktigt? Äro embetsmännen i vårt land så beskaffade, att vare sig en enskild representant eller andre ega rätt att betrakta de löner, som till embetsmännen anslås, såsom nådegåfvor?

Har icke tjänstemannen likasom andra medborgare rätt att uppbära och mottaga sin aflöning? Har dessutom denne representant betänkt hvad en tjänsteman måste under sin uppfostringstid offra för att komma till den ställning, att han kan erhålla denna så kallade nådegåfva. Vi behöfva blott ihågkomma den blifvande tjänstemannens långa skoltid, hans dyra universitetstid samt slutligen den tid, som, sedan han lemnat universitetet, åtgår, innan han får sin lön. Det ligger ett kapital i alla de summor han får utgifva under dessa olika tidpunkter; månne icke det är statens pligt att så vidt möjligt godtgöra hvad en tjänsteman offrat ej allenast af sin ungdomstid och sina krafter, utan äfven af sitt kapital; och det är lätt att uträkna hvad detta kapital gör.

Då vi besinna, att tjänstemannen först såsom yngling behöfver vistas 9 å 10 år vid elementarläroverket, sedan ytterligare 3 till 6 år vid universitetet; att, särskildt hvad de juridiska tjänstemännen angår, enligt hvad statistiska uppgifter gifva vid handen, de först vid 36 å 40 års ålder kunna vinna anställning såsom assessorer i hofrätterna — de första fasta anställningarna på denna bana — samt då vi slutligen måste erkänna, att tjänstemannaklassen i vårt land genom redbarhet och duglighet sökt göra sig förtjent af allmänt förtroende, kan det då, frågar jag, anses rätt och billigt af en representant att oupphörligt föra på läpparne detta tal om, att jordbruket gör uppoffringar icke allenast för att löna tjänstemannen samt pensionera honom och hans enka och barn, utan äfven för att åstadkomma reformer inom samhället.

I öfrigt, mine Herrar, och hvad det beträffar att jordbruket företrädesvis skulle göra uppoffringar för samhällets kraf, så, om vi betrakta de tabeller, som åtfölja Utskottets sakrika betänkande, visar det sig, att bevilningen af fast egendom på landet uppgår till en summa af 639,828 kronor, under det deremot sammanlagda beloppet af bevilningen för andra beskattningsföremål på landet äfvensom bevilningen för stadsegendom och andra beskattningsföremål i städer uppgår till 2,517,308 kronor. Således utgör från dessa sistnämnda beskattningsföremåls sida bevilningen nära två millioner mera än från den fasta egendomen på landet.

Kan det under sådana förhållanden vara berättigadt att säga, att man har jordbruket eller jordbruksbevilningen att tacka för vårt lands utveckling och framåtskridande under senare tider i alla riktningar. Jag tror det icke och har ansett det vara angeläget att en gång till bemötande upptaga detta från visst håll ideligen upprepade påståendet, att det är embets- och tjänstemännen, som sluka statens inkomster, och att det är jordbruket, som bär alla bördor.

Slutligen ber jag att få påpeka en sak, som förekommer i Särskilda Utskottets utlåtande N:o 2. Den är visserligen af ringa vikt, men synes mig allför märkvärdig, att icke uppmärksamheten bör fästas derå. Å sidan 38 i nämnda utlåtande, under mom. i) heter det nemligen: "att grundskatt å militära och civila boställen skall vid afskrifningens början helt och hållet upphöra; den kronan behållna grundskatt af dessa egendomar dock endast

*Ang. landt-
försvarets
ordnande.*
(Forts.)

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

så vida densamma kan statsverket ersättas genom en motsvarande minskning i vederbörande embets- och tjänstemäns penningeaflöning.“

Således, mine Herrar, då det är fråga om borttagande af en grundskatt, som åligger en embets- eller tjänsteman, och derigenom bereda honom en obetydlig fördel, då kan sådant icke ske utan afdrag å hans penningeaflöning! Äfven häri uppenbarar sig således en obenägenhet mot tjänstemannen, och det är mindre underligt, att en icke jordbrukare måste känna sig obehagligt berörd af det nu snart såsom ett axiom fastställda yrkandet att jordbruket har rätt att blifva befriadt från grundskatter, räntor, indelningsverk och dylikt utan något slags vederlag till staten. Kunna icke då med lika rätt reservanterne mot Utskottets förslag säga: "vi vilja gerna gå in på en sådan afskrifning, men vi vilja hafva något annat i stället!"

Efter hvad jag nu yttrat, hvartill jag af mitt samvete känt mig uppmanad, anhåller jag få återgå till hvad jag började med, nemligen den förklaring, att jag kommer att rösta för afslag å det föredragna utlåtandet i dess helhet.

Herr J. P. Nilsson: Denna fråga har i så många år stått på dagordningen, att mig synes tiden vara inne att med allvar försöka bringa den till en lycklig lösning. Under gårdagens debatt framkommo åtskilliga upplysningar, som föreföllo mig särdeles öfverraskande. Först och främst upplystes från flera håll, att frågan icke är af sådan trängande vikt, att den ovilkorligen nu genast behöfver afgöras. Det är ganska besynnerligt, att man nu kan påstå detta, då vi väl minnas hvad som i det afseendet framhölls under försvarsdebatterna vid 1875 och 1877 års riksdagar. Då ansågs, att faran stod för dörren och att frågan ovilkorligen fordrade ögonblicklig lösning. Är nu den uppfattning, som i år gjort sig gällande, den rätta, så må vi gerna vänta med försvarets ordnande. För mig är det alldeles likgiltigt, om det sker ett eller annat år förr eller senare. Men om jag skall döma efter min uppfattning, så synes det mig, att representationen borde vara angelägen att omfatta ett förslag, som, på samma gång det mångdubblar landets försvarskraft, jemväl på fullt rättvisa grunder löser de invecklade skattefrågor, hvilka sammanhånga med försvarets ordnande. Kan väl någon rättvisare bas uppställas, än att *alla* skola deltaga i försvarsbördan. Antages denna grund skall man för framtiden slippa höra talas om, att landtmannapartiet icke vill göra något för att stärka landets försvar. Vi skola då visa, att landtbruket ej skyr några uppoffringar för det stora, fosterländska ändamålet. Men under nuvarande förhållanden torde man billigtvis ej kunna fordra, att skattejorden skall vilja eller ens kunna bära en större försvarstunga än som ligger uti indelningsverket. Om tjänstemannaklassens och städernas ställning vill jag ej inlåta mig på någon undersökning, utan endast framhålla, huru det förhåller sig på landsbygden. Skattejorden tryckes af grundskatter och indelningsverk. Tänkom oss ett sådant

hemman, som årligen betalar en dryg summa i ränta och tionde samt derjemte är indeladt på rote- eller rusthåll, hvarmed följa utgifter, hvilka rust- eller rotehållaren ofta icke utan verkligan känbara uppoffringar förmår att möta. I omedelbart granskning med detta hemman ligger t. ex. ett säterihemman, som är 20 gånger mera värdt och hvarken i grundskatt eller roteringsbörda erlägger ett enda öre. Är detta rättvist. Kan man under sådana förhållanden begära, att rust- och rotehallare samt de, som erlägga grundskatt af sina hemman, skola hysa benägenhet att, med bibehållande af de nuvarande bördorna, ytterligare åtaga sig en förstärkning i försvaret? Jag svarar härpå ett ovilkorligt nej — den enda rättvisa grunden för försvarsbördan är den, som motionärerne påyrkat, nemligen att alla medborgare skola deltaga i kostnaderna i mån af hvars och ens förmåga.

Man har vidare gjort den anmärkningen, att garantier saknas för regeringen, att säkert kunna påräkna de penningar hvilka äro nödiga för härens öfningar. Jag besvarar denna invändning med ett gammalt ordspråk: "kommer dag, kommer råd". Statsmakterna hafva råd att för närvarande bortskänka en staten rätteligen tillkommande konsumtionsskatt, som årligen uppgår till 3 millioner, nemligen bränvinsminuteringsafgiften. Det är hufvudsakligen de fattigare folkklasserna, hvilka betala denna konsumtions-skatt. Hvarföre ej indraga dessa millioner till statsverket? Många andra sätt att fylla behovet torde också kunna uttänkas, och jag hyser derföre ej någon farhåga, att icke penningar skola kunna anskaffas för arméns underhåll samt att representationen skall utan invändning bevilja de anslag, hvilka erfordras för arméns öfningar.

Med afseende å grundskattefrågans lösning hafva jemväl en mängd olika förslag tid efter annan blifvit framställda, men — mine Herrar — då denna skatt är så orättvist fördelad på jorden, synes mig, att ingen lösning af frågan är möjlig, med mindre allt blir utjmnadt och grundskatten varder afskrifven.

Jag kan således ej se annat, än att försvarsfrågan bör få den utgång, motionärerne nu föreslagit, och att saken är stald på den rätta basen. Jag har derföre underskrifvit motionerna och kommer att rösta för bifall till desamma med de ändringar, det Särskilda Utskottet vidtagit.

Mycket mera än det nu sagda skulle kunna i denna sak anföras; men under diskussionen har redan så ofantligt mycket talats både för och emot, att jag för min del icke längre skall upptaga Kammarens tid, utan nu sluta med att såsom min ståndpunkt i frågan angifva, att jag yrkar bifall till Utskottets förslag med undantag af punkten g, beträffande hvilken jag instämmer i reservanternes från denna Kammare förslag.

Herr And. Aug. Andersson: Det är verkligan ett högst besynnerligt förhållande med nu förevarande stora fråga, huru olika det låter det ena året mot det andra! Förra året var låten i denna Kammare den, att om man icke genast ginge in på allt

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

hvad som då var föreslaget, så vore allt totalt förloradt, landet skulle då ej hafva något försvar alls; men förslaget kom då från regeringen. I år deremot låter det helt annorlunda: nu är det ingen fara alls å färde genom ett uppskof, utan allt är godt och väl, och med försvarets ordnande kan derföre gerna anstå huru länge som helst. Men så har också förslaget i år sitt ursprung från landtmannapartiet. Nu behöfves emellertid för tillfället intet starkare försvar; detta har man fått höra så väl från statsrådsbänken, om också ej i uttryckliga, så dock temligen tydliga ordalag, som från Kammarens minoritet, den s. k. intelligensen. Man har vidare framhållit, att förslaget skulle blifva så orimligt dyrt. Ja, detta är sanning — jag för min del tycker också, att förslaget blir dyrt. Men hvad är väl orsaken dertill, orsaken till att den nya försvarsorganisationen enligt Utskottets förslag skulle blifva mycket dyrare än enligt motionärens? Jo, Första Kammarens ledamöter i Utskottet; ty det är de, som genomdrifvit den längre öfningstiden för stammen och sålunda fördyrat förslaget med några millioner kronor. Men, förslaget må vara huru dyrt som helst för oss andra, dyrast blir det i alla fall för den delen af landets uppväxande manliga ungdom, som saknar förmögenhet och icke eger någonting annat att disponera öfver än sina arbetskrafter. De måste uppoffra det enda de ega; vi andra åter slippa för bättre pris, vi betala blott en större eller mindre del af vår öfriga egendom, vårt kapital, våra penningar, och den uppoffringen är, jemförd med den desse fattige ynglingar få vidkännas, alldeles icke förtjent att sättas i jembredd med denna. Men icke nog med att desse ynglingar skola vara värnpligtige; man vill till och med tvinga dem att blifva stamsoldater genom lottning. Snart sagdt hela folket hyser dock den orubbliga öfvertygelsen, att lottningen är ett förhatligt system att bygga försvaret uppå, hvilket de aldrig frivilligt skola underkasta sig. Men nog kan det vara bra att hafva lottningen att tillgripa, då det är fråga om att kullkasta ett förslag, som utgått från den motsatta sidan.

Hvad angår förslagets stora dyrhet, i hvilket afseende man här till och med förespeglat, att det skulle blifva så dyrt, att hela rikets inbyggare ej skulle kunna bära det, vill jag endast anmärka, att det verkligen skulle vara bra konstigt, om icke ett helt land skulle kunna bära en börda, som egarne och innehafvarne af skattejorden till största delen nu få bära ensamma. Den saken, anser man, gör ingenting; hvad rust- och rotehållarne en gång fått sig pålagdt, det må de ock fortfarande gerna behålla. Den tiden kommer väl dock i alla fall förr eller senare, då en förändring måste ske i detta hänseende.

Jag vill icke längre upptaga tiden, då så mycket redan blifvit anfördt å båda de motsatta sidorna, utan skall blott gifva till kanna, att jag gillar Utskottets förslag med undantag af punkten g rörande öfningstiden för stammen utsträckning, af hvilken förslagets fördyrande blifver en följd. Jag instämmer således, hvad angår sistnämnda punkt, med de talare som yrkat bifall till reservanternes från denna Kammare förslag.

Herr Lindmark: I likhet med den siste ärade talaren kan äfven jag uttrycka min förvåning öfver huru åsigtorna kunna vexla från riksdag till riksdag. Jag ber nemligen att få erinra honom om hans eget yttrande vid förra riksdagen, då fråga var om utsträckning af vapenöfningarne för beväringen med 30 dagar. Han sade nemligen då, att han icke ville vara med om att för trettio silfverpenningar sälja svenska folkets frihet. Nu deremot vill han vara med om att utsträcka de värnpligtiges öfningar från 30 till 90 dagar. Men vederlaget, som skulle fås, är nu också mycket större än i fjol.

Skarpa anmärkningar hafva från såväl majoriteten som minoritetens sida i denna Kammare blifvit framställda mot lottningen, man har kallat den blodlottning o. s. v. och sagt, att svenska folket aldrig skulle gå in på den. För min del skall jag icke söka att vinna en lätt förvärfvad popularitet genom att i skarpa ordalag tala emot denna lottning. Ty så länge menkliga förståndet icke upptäckt någon mindre stötande utväg för tillgodoseendet af försvarets kraf, måste man väl, huru föga tilltalande den än är, förr eller senare underkasta sig densamma. Min öfvertygelse är således, att, så vidt nu ifrågavarande härordningsförslag icke skall blifva så att säga hängande i luften, utan blifva en verklighet, ej en fiktion, lottningen är ett ovilkorligt bibang till densamma. Ja, lottningen är, enligt min åsigt, till och med nödvändig i vidsträcktare mån än som der föreslagits, och det af finansiella skäl, om man en gång förr eller senare skulle finna skäl att återvända till 1875 års förslag, det rena värnpligtssystemet, som efter min öfvertygelse är det enda rigtiga.

Det kan under nu pågående diskussion måhända icke skada att fasta uppmärksamheten på, huru man i andra länder behandlar försvarsfrågan, och jag ber att för detta ändamål få uppläsa följande ord ur finska värnpligtsutskottets betänkande vid 1877 års landtdag. Utskottet säger: "Värnpligten har icke blott i rent militäriskt afseende visat sig såsom den mest fulländade form för skapande af ett starkt nationalförsvar, utan tjänar tillika såsom en kraftig häfstång för nationernas sedliga uppfostran. På samma gång denna institution utvecklar vana vid ordning och laglydnad, blifver den äfven för mången en väckelse till intellektuel utbildning samt verkar en genom känslan af gemensamma skyldigheter och rättigheter stärkt medborgaranda. Väl kunna fall tänkas inträffa, när denna pligt ålägger medborgaren ett handlingssätt, stridande mot hans personliga öfvertygelse; men äfven detta offer måste staten, i stöd af sin uppgift, kunna ålägga medborgaren på ett område, hvaraf beror dess vara eller icke vara." Och finska landtdagen har icke blott i orden gillat detta patriotiska yttrande af Utskottet, utan som bekant äfven i handling, då han antagit allmän värnpligt, icke blott sådan den var af regeringen föreslagen, utan med en utsträckning vida derutöfver, men likväl med lottning. Finland, med anor och kultur från oss, har handlat på detta sätt; och detta land, som förr i många fall hemtat sina mönster från oss, kan nu med en stolt blick på oss säga: "I ären

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

för gamla såsom nation, ty I hafven icke längre några stora nationela syften“.

Ehuru jag för min del, såsom jag redan nämnt, ej är någon vän af lottningen, utan tvärt om har mycket emot densamma, måste jag således, så länge intet annat medel finnes att sätta i stället, såsom förhållandet är enligt nu föreliggande förslag, anse densamma oundgänglig för ett betryggande försvar, bygdt på den grund. Utskottet föreslagit, och som derföre äfven måste tillgripas för stammens komplettering, i synnerhet vid det förhållande att maximum af de värnpligtiges öfningar skulle blifva blott 90 dagar. Motionärerne säga, att nämnda öfningstid är *det högsta, som svenska folket skulle vilja underkasta sin vapenföra ungdom* för att sätta den i stånd att kunna deltaga i landets försvar. Den åsigten må stå för deras räkning; men min öfvertygelse är, att man i det hänseendet icke har rätt att vara alltför pessimistisk.

Jag har sagt flera gånger i denna Kammare att det ej blott är representantens pligt att hålla igen, utan han bör äfven draga folket med sig framåt i vissa frågor, och ej såsom här skjuta det och dess fördomar framför sig. Må vara att indelningsverket icke längre kan tillfredsställa behovet. Må vara att en stor del af folket med förkärlek hänger fast vid denna institution, hvilken icke heller jag kan neka mina sympatier, men representantens pligt är, att, när det gamla icke längre är hållbart, gå i spetsen för folket, skingra fördomarne och leda landet till det som för dess existens är lyckobringande.

Här är så mycket taladt om förslaget brister, att jag icke nu skall inlåta mig i någon detaljerad undersökning härom; jag vill endast säga, att jag icke kan gå in på förslaget af följande skäl. Förslaget bjuder nemligen på en milisarmé med proletärsam: lemna ingen trygghet för stammens vidmakthållande vid bestämd numerär; lemna otillfredställande utbildning åt reservbefälet samt tillgodoser icke heller det fasta befalets militära utbildning så som sig bör. Bristen på garantier hvad kostnaderna beträffar har redan tydligen påpekats, och derom vill jag sålunda ej vidare yttra mig.

Dessa skäl äro så talande, att jag icke kan finna, hvarföre man genast skulle lemna sin röst i urnan för förslaget, derföre allenast att man så länge tvistat om hvilket förslag som vore det antagligaste. Dessutom vill jag mot dem, som så bevekande tala om, hurusom vi nu säga nej, då vi förra året önskade framgång åt det då framlagda förslaget, erinra, att majoriteten afslog då icke blott trettio dagars öfning mot afskrifning af en million, utan äfven värnpligtslagen, som i själfva verket innehöll endast ett bemyndigande för regeringen att med de nuvarande öfningarne kunna ordna beväringinrättningen på ett för en eventuel mobilisering lämpligare sätt, d. v. s. en rent administrativ fråga. Äfven den vägrades. Nu kan jag äfven anföra ett annat skäl, hvarföre jag nu vägrar att antaga detta förslag. Jag anser, att det nu är för sent att göra det. Sådant vi efter 12 års strider hafva vårt försvarsverk, sådant må vi behålla det tills vidare,

ty under nu varande hotande politiska förhållanden synes det mig icke rådligt att påbörja en reorganisation af försvaret, som under öfvergångstiden skulle blifva ytterligare försvagadt.

Jag hörde i går Herr vice ordföranden i Stats-Utskottet säga, att han med yttersta uppmärksamhet åhört motsidans talare. Jag får säga, att jag hade all möda ospard att rätt uppfatta hans yttrande och motskäl, men jag bléf besviken i min förväntan att dervid få höra mina betänkligheter vederlagda, ty han upptog ingenting annat till bemötande än lottningsfrågan, derom han yttrade, att, om vi ville hafva lottning, så finge vi hellre behålla de 10 millionerna. I stället fäste han sig bland annat vid utskottstillsättningarna i denna Kammare och menade, att, om icke majoriteten i denna Kammare vid 1873 års riksdag varit uteslutande representerad af landtmän i då varande Stats-Utskott, kompromissen aldrig kommit till stånd, och han ansåg detta för en lycka. Från min ståndpunkt ser jag saken alldeles olika. Jag betraktar kompromissen såsom en bland de största olyckor, som på länge drabbat vårt land. Den ärade vice ordföranden yttrade, att, om kompromissen icke kommit till stånd, så skulle tidsströmmen hafva visat sig så våldsamt, att den såsom ett "Trollhätte fall" skulle hafva rifvit omkul alltsammans och han ansåg, att kompromissen kom såsom en sluss och hämmade öfversvämningen. Jag vill gå in på bilden — men slussen måste vara illa bygd, ty statsskeppet kan icke slussas igenom den utan det ligger der det ligger!

Vidare har han yttrat med en viss kategorisk säkerhet: framtiden hör oss till — vi kunna undertryckas för någon tid, men vi kunna icke hindras i våra sträfvanden! Jag vågar tro, att framtiden ligger i en högre hand än landtmannapartiets och detta parti kan väl ändock icke hafva pretentioner på att leda Försynens rådslag.

Hvad beträffar den af honom gjorda liknelsen att man kan kyla ut detta rum och åter värma upp det — men vårens ankomst kan man dock icke förhindra, så måtte den väl tagas så att landtmannapartiets medlemmar vore att anse såsom representanter för vårens glada barn, dock vill det synes mig, att denna liknelse icke är fullt berättigad. Det förefaller mig nemligen som om betänkandet N:o 2 snarare skulle bära vittne om en stundande skördefest, och att under sådant förhållande landtmannapartiet snarare borde bekransa sig med höstens gulnande löf.

Jag skall nu yttra några ord om otillräckligheten af de årliga öfningar för befälet och underbefälet, som nu äro föreslagna och skall med siffror visa detta, hvilket herr Casparsson för öfrigt redan förut påpekat. Enligt 1875 års arméorganisationsförslag är dagaflöningen för arméns befäl och underbefäl beräknad till 3,409,140 kronor, men enligt det nu föreliggande deremot endast till 1,840,056 kronor, hvilket således visar en skillnad af icke mindre än 1,569,084 kronor årligen. Detta framgår tydligt af de tabeller, som äro vidfogade i slutet af betänkandet, der det särskildt finnes en beräkning öfver dagaflöningen. Då detta anslag

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(FORTS.)

Ang. landt-
försvarets
ordmande.
(Forts.)

är så ringa, måste befälet i afseende å de militära öfningarne blifva ännu sämre tillgodosedt än det till och med för närvarande är. Enligt nu föreliggande förslag skulle t. ex. en kapten komma att tjänstgröa vid rekrytskolan hvar 19:de år. Det är likväl icke troligt, att man under sådana omständigheter skall anförtro uppsigten öfver dessa viktiga skolor turvis åt kaptenerne och löjtnanterne, utan antagligen lär man väl utse några bland dem, som dertill företrädesvis äro lämpliga. För öfrigt kan jag icke se att hela befälet någonsin, utan vid de så kallade kaderöfningarne, är samladt till gemensamma öfningar, ty vid den 60 dagar långa beväringsskolan inkallas vid infanteriet endast 25 majorer, 102 kaptener och 229 löjtnanter samt vid repetitionsöfningarne 73 majorer, 366 kaptener och 363 löjtnanter. På så sätt kan man icke säga, att befälet verkligen öfvas som sig bör, och Herr Casparssons citat: "kolonner hvad gören I här?" har här ett vist berättigande.

Man har alltid beskytt minoriteten i denna Kammare för att slå döförat till, då det gäller frågor om skatteregleringar. Jag tror denna beskyllning vara obefogad. Men att den slår döförat till, då det gäller rena skatteafskrifningar, derpå får man icke undra. De skäl man föreburit mot en skattereglering genom omkadastrening af jorden och dermed sammanhängande omreglering af grundskatterna, synas mig åtminstone vara i högsta grad underhaltiga emedan dervid hufvudsakligast förebäras de dermed förenade kostnaderna. För min del kan jag icke inse, hvarför icke dessa skatter kunna fördelas lika öfver hela Sveriges jord på billigt sätt såsom det t. ex. i Preussen egt rum, så att äfven den förut skattefria jorden äsättes grundskatt, och detta så mycket mera som jag har alldeles klart för mig, att Sverige måste hafva ett skatteobjekt i sin jord. Jag har visserligen i utskottsbetänkandet N:o 2 funnit, huru Utskottet förklarar att argumenterna emot rättvisan och lämpligheten af grundskatternas afskrifning af folket betraktas som ett teoretiskt riktigt argument, men att det icke kunnat ingå i folkets föreställningssätt. Om någon gång en socialistisk eller kommunistisk majoritet skulle blifva herrskande i denna Kammare, så skulle den sannolikt med lika mycket fog kunna använda samma resonnement emot eganderättens okränkbarhet.

På grund af de skäl jag nu sökt anföra, är det väl temligen klart, att jag icke kommer att afgifva mitt votum för det nu föreliggande förslaget utan yrkar afslag å detsamma.

Herr P. N. Bergström: Herr Talman! Mine Herrar! Då våra inom Kammaren högst framstående parlamentariska debattörer af begge partier, och bland dessa flere fackmän, redan förlidne gårdag, äfvensom i dag, till större del haft ordet och med öfvertygelsens värme angifvit hvar och en sin ståndpunkt till det föreliggande förslaget, och vi öfriga således erhållit den belysning, som saknats, vare sig den af de 102 undertecknade motionen, eller Särskilda Utskottets med dess reservanters förslag, så torde föga nytt återstå för frågans vidare belysning, som kan inverka på den ene eller andre af Kammarens ledamöters redan fattade

beslut eller öfvertygelse; dock hoppas jag, att denna öfvertygelse ej förestafvas af egennyttan eller egoismen från någon af de begg mot hvarandra stående fraktionerna, utan af den renaste fosterlandskärlek, och att ädla motiv för fosterlandets sanna väl och för frågans lösning utgöra den önskan, vi alla eftersträfvat, ehuru vi ej ännu funnit sättet, hvarom partierna kunna enas.

*Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

Mine Herrar! Ni känna till större delen den ståndpunkt, som jag till frågan vid sistlidne riksdag intog; jag upplyste eder då, att jag med entusiasm omfattar värnpligtsidens företrädens framför värfning, och jag tror ännu, att för att värna vårt lands sjelfständighet hvar och en af oss i farans stund bör därför offra allt. Derföre tvekade jag ej heller att vid sistlidne riksdag afgifva min röst för det af dåvarande Särskilda Utskottet framlagda förslag, ehuru väl det betydligt (till landtmannapartiets förmån) afvek från den af Kongl. Maj:t till Riksdagen afgifna Kongl. propositionen, hvilken af majoriteten inom denna Kammare förkastades såsom oantaglig och otillfredsställande. Landtmannapartiet önskade större fördelar och äran att sjelft få framlägga ett med deras önskingar mera öfverensstämmande förslag, och detta är det, hvarom diskussionen nu rör sig och hvarom 102 af landtmannapartiets ledamöter enats och som af partiets chef till Riksdagen utlofvades att blifva tillfredsställande för alla parter, ja så tillfredsställande, att han "hellre ville draga sig tillbaka till sin lilla vrå bland bergen" än underkasta sig ett afslag af detsamma inom denna Kammare. Men nu kan Herr Key ju göra räkning på de 102 motionärerne, de måste blifva honom trogna och dela ljuft och ledt med honom. Mine Herrar! Jag tror ej, att han tänker draga sig tillbaka till sin "lilla vrå bland bergen", utan liksom en annan stor utländsk statsman, som drager sig tillbaka till sina slott för att, efter hafde mödor och förtretligheter, hemta nya krafter, utstaka nya planer för att en kommande riksdag påbörja verket å nyo samt fastare tillknyta och inveckla försvarsverkets ordnande med rust-, rote-, båtmanshålls-intresset och grundskatternas afskrifvande samt skära nya lagrar för sig och det parti, han representerar. Jag har hört så många yttra redan i går och i dag om detta ämne, att jag deraf har anledning antaga, att hvar och en redan förut har befäst sin öfvertygelse. Jag har ock hört i går af flere fackmän, och deribland af Herr Adlersparre, att förslaget icke är helt och hållet att förkasta. Han sade, att han skulle gerna hafva gifvit sin röst åt detsamma, om icke dervid hade mött tre "aber" och åtskilliga "men". Bland de hinder för förslagets antagande, som han uppgaf, var äfven, att han fruktade att för framtiden flottan icke skulle blifva så tillgodosedd, som önskligt vore, hvarjemte han betvivlade, att för den föreslagna aflöningen soldater skulle kunna erhållas. Jag har äfven hört två af Kammarens mest framstående ledamöter yttra sig om den kompromiss, som för några riksdagar sedan ingicks emellan partierna, hvilken ledt till beklagliga följder, och som numera ej högre önska, än denna kompromiss upphörande, för att i föreliggande fråga för framtiden få rent spel för frågornas lösning; äfven min granne till venster, yttrade att

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

genom framläggande af detta förslag, kompromissen helt och hållet frånträdt det mål, hvartill den sedan några år tillbaka sträfvat samt förslaget oantaglighet i dess nu varande form. Förslaget upptager, som vi alla veta, en stamtrupp af 30,000 man, för hvilka föreslås en aflöning af 150 kronor om året. Åtskilliga af Kammarens ledamöter veta nog, att på denna frivillighetens väg, eller genom värfning, det behöfliga antalet soldater icke kan för denna summa erhållas, fastän förslaget upphofsmän gifva oss försäkran derom. Detta har gjort, att jag fäst mig vid den, af Herrarne förkastade kompromissen. Skulle vi icke med hjälp af den ingångne kompromissen kunna ena oss om en sak, nemligen att då de 102 ledamöter, som framlagt detta förslag, rust- och röte-hållare deruti inbegripne, äro så öfvertygade om, att soldater kunna erhållas till uppgifne pris, de äfven gifva oss en proprie borgen, att summan för anskaffande af soldater icke öfverstiger 150 kronor för hvarje man? Om en sådan borgen kan erhållas af Herrar motionärer, så tror jag, att förslaget i många delar blir antagligt. Jag hemställer till Herrarne samtliga, om icke detta skulle vara en kompromiss, som icke vore helt och hållet förkastlig, att nemligen dessa motionärer underskrifva en proprie borgen, att icke någon soldat under de första 15 åren kommer att kosta mera än 150 kronor; men om detta icke låter verkställa sig, så tror jag icke, att det blir möjligt, att hvarken nu eller i framtiden, genomföra detta förslag, emedan det icke blir möjligt att erhålla soldater för 150 kronor om året. Ser man nu på förslaget i öfrigt, så finner man, att der är upptagen en corps af 1,623 sergeanter af första klassen, för hvilka en årlig aflöning är upptagen å 360 kronor och lika många sergeanter af andra klassen med 240 kronors lön. Om vi nu nödgas att betala 200 å 250 kronor kanske 300 för en soldat, med huru mycket skola då dessa underofficerare betalas. Vi få lägga till åtminstone dubbla beloppet för att kunna få skickliga adepter, som vilja egna sig åt detta yrke.

Tillåt mig mine Herrar, att jag nu vänder mig mot Herr Key med anledning af hans yttrande förliden gårdag och den af honom omtalade frikostighet, som Kammaren skall hafva visat mot Upsala universitet. Mine Herrar! det upprepas så ofta här i Kammaren, och man påminnes oupphörligt om pluralitetens frikostighet, och de stora uppoffringar som af denna pluralitet göres, att blott derfore borde förslaget antagas, men de medel, som af Riksdagen för dessa ändamål anslås äro ju icke blott för lärarne vid universiteten utan äfven för öfriga läroverk och folkskolor; således ej bortkastade, ty hvar och en, vet att de medel man använder för sina barns uppfostran äro väl använda; samma förhållande lärer det vara med staten och dess skyldighet då staten åtagit sig att, utan åtskilnad på hvilka barn det skall vara, bidraga till den fria undervisningen. Jag tror ej heller att Kammaren visat större liberalitet, än nödvändigt, för Upsala universitet, och för öfrigt tror jag att detta universitet genom våra bortgångne regenters frikostighet erhållit så stora skänker, att det i

högst ringa mån har behöft anlita Riksdagen utom för högst vigtiga och fosterländska ändamål. Han yttrade äfven om den frikostighet och tillökning i lön, som tjänstemännen erhållit af Riksdagen; männe denna påminnelse, som ej hörde till ämnet, var en tanke! hvad vet jag?

Detta är sant, att tjänstemännens löner under de senaste Riksdagarne blifvit ordnade, och jag tror att tjänstemännen äro tacksamma därför. Men vi böra komma ihåg att tjänstemannen vid beskattning blir taxerad på öret för sin lön. Han eger sällan några dolda skatter, utan måste skatta för hela lönen, och då fosterlandets väl årligen kräfver allt större uppoffringar och arbete af tjänstemännen, bör detta icke drabba tjänstemannen mer än någon annan, utan att hans lön höjas i proportion derefter. Men herr Key yttrade icke ett enda ord om de eftergifter, som tid efter annan lemnats jordegarne. Det måste väl dock medgifvas, att dessa erhållit åtskilliga lindringar. Vi minnas ju t. ex. de lindringar som lemnats jordbrukaren i afseende å postbefordringen med flera dylika, och likaså den för några dagarsedan gjorda förändringen i skjutsväsendet, genom hvilken förändring, mine Herrar, vi komma att åka så förträffligt och billigt, blott den hunnit genomföras och vunnit sanktion. Hvad emellertid den ifrågasatta stammen och de för densamma föreslagna kostnaderna beträffar, tror jag mig kunna försäkra att den stora allmänheten icke tilltror sig kunna gå i land med att bestrida dessa kostnader på de i förslaget angifna grunder. Såsom hvar och en vet, önskar jag ingenting högre än att den allmänna värnpligten införes. Ty kan väl något vara rättvisare och billigare, än att hvar och en under fredens välsignelserika dagar lär sig att kunna i farans stund möta fienden och offra sitt lif för fosterlandet? Jag anser det icke vara rätt och fosterländsk handladt af oss att göra landets försvar till en penningesak, hvilken mot betalning öfverlåtes åt andra, under det vi sjelfva vilja krypa bakom busken och gömma oss för fiendens angrepp. Jag kan ej heller fördraga denna lottning, som blifvit framstäld, den kan bidra att den minst lämplige måste träda fram emot fienden, äfvensom den minst kapable att sköta geväret. För min del kan jag således icke ingå på något af ifrågavarande förslag, men skall fortfarande finna mig nöjd med det försvar vi ega, helst om öfningstiden kunde förlängas och tills en friskare fosterländsk vind blåser genom denna Kammare. Men jag hoppas och tror att Kongl. Maj:t kan med ledning af de upplysande och värderika anföranden, som här blifvit hållna, till nästa Riksdag framkomma med ett förslag, som äfven af denna Kammare kan antagas.

Herr Ljunggren: Jag är öfvertygad, att Kammaren icke illa upptager, om jag i mitt anförande icke kommer att sväfva lika vidt omkring, som den näst föregående talaren. Jag skall fatta mig helt kort och inskränka mig till att angifva min åsigt i frågan, hvilket åter jag enklast gör, då jag ber att få instämma uti

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

Ang. landt-
förvararets
ordnande.
(Forts.)

det anförande, som under gårdagen hölls af en talare på Stockholmsbänken, herr Hedin.

Hvad lottningen beträffar, är jag af samma mening, som de fleste af Kammarens ledamöter, i det jag mot densamma hyser stora betänkligheter, och dessa häfvas icke derigenom att man vill framställa lottningen i en mildare form och uti densamma se endast en yttersta nödfallsutväg. Då jag således icke är vän af lottningen, har jag frågat mig sjelf: finnes det då ingen annan utväg att garantera stammens fulltaliga rekrytering? En sådan utväg har jag trott mig finna i ett förslag, som blifvit mig föresadt, och skall jag tillåta mig att vid föredragningen af den punkt, der frågan härom förekommer, påyrka punktens återremitterande i syfte att erhålla en förändring i enlighet med nämnda förslag. Emellertid skall jag be att redan nu få angifva förslaget innehåll, som är ungefär följande: skulle under något år stamtruppen icke genom frivillig rekrytering kunnat uppehållas vid det bestämda antalet af 30,000 man, då skola beväringens öfningar för det året förlängas under längre eller kortare tid i mån af det högre eller lägre antal, med hvilket stamtruppen understiger 30,000 man. För närvarande har jag intet yrkande att göra, men vill som sagdt, framdeles, om jag finner det befogadt, framställa ett yrkande i det syfte, som jag nyss angifvit.

Herr Casparsson: Den ärade representanten från södra Tjust hade fullkomligt rätt, då han i går påstod, att jag i allmänhet icke plägar uppträda mera än en gång under en frågas behandling; jag söker nemligen, såvidt det är mig möjligt, att "koncentrera" hvad jag kan hafva att säga, för att icke allt för många gånger behöfva falla Kammaren besvärlig; och den ärade representanten kunde således i det afseendet i går känna sig säker. Emellertid förekommo just i hans anförande ett par punkter, som genast gäfvö mig anledning att ånyo begära ordet, men först nu har jag kunnat erhålla det. Den ärade representanten började med att förklara, det han varit tveksam, huru han skulle besvara de anmärkningar jag tillåtit mig anföra, beträffande hans förändrade åsigt om en på frivillighetens väg anskaffad stam och dervid jag endast citerade ett anförande, som af den ärade talaren för tre år sedan afgifvits i enahanda fråga. Han hittade emellertid på den utvägen att påstå, att i de tre reservanternas förslag det skulle hafva varit tal om rekapitulanter. Dervid ådagalade han dock icke samma fyndighet som eljest, när i de tre reservanternas förslag icke förekommer ett enda ord om rekapitulanter. Han citerade visserligen någon "handbok", som han sade sig hafva tillgång till; för min del skall jag tillåta mig citera 1875 års särskilda utskotts betänkande, då jag anser detta vara en något säkrare källa. Reservanternas yttra: "Det antal frivillige, som årligen skulle behöfva antagas, hafva vi beräknat till omkring 2,500 man. Men om denna kontingent höjdes till 4,000, hvilket antal vi anse vara det högsta, som på frivillighetens väg årligen kan påräknas, så blefve densamma mer än tillräcklig att fylla den bestämda styrkan af 15,000

man, äfven om afdrag göres för afgången, och om man antager att den första klassen ännu består af rekryter“. — — —

“Skulle det emellertid visa sig, att årligen ej den påräknade kontingenten frivilligt erbjöde sig, så finnas ytterligare tvänne utvägar till dess fyllande, den ena att öka tjenstetidens längd till exempel till tio år, hvarigenom ett mindre antal årligen erfordrades, eller också att höja löneförmånerna, till dess behovet fylldes“.

Således talas der icke ett ord om några rekapitulanter; och endast såsom en nödfallsutväg skulle tjenstetiden enligt deras förslag kunna utsträckas från 6 till 10 år. Enligt 1878 års Särskilda Utskottets förslag deremot skulle stamtruppen kunna komma att ända till 10 procent af hela styrkan utgöras af rekapitulanter. Enligt detta förslag skulle nemligen den tid, hvarunder det skulle vara tillåtet för en soldat att efter den första tjenstetidens utgång åter inträda i tjenstgöring såsom stamsoldat, utsträckas ända till det år, då han komme att inträda i landtstormen, d. v. s. till 32 lefnadsåret. Och derjemte skulle det för rekryt vara medgifvet att inträda redan vid fylda 18 år och i vissa fall till och med ändå tidigare. Detta förslag, som den ärade repräsentanten nu biträder, medgifver sålunda en utsträckning af stamsoldatens tjenstetid ända till 14 år, eller vida längre än de tre reservanternas förslag. Den invändningen duger således icke.

Jag öfvergår nu till en annan punkt i hans anförande, som visserligen kan anses som en småsak, men hvilken jag dock anser mig icke böra lemna utan svar. Han erbjöd mig nemligen ännu en gång att få låna generalstabens utlåtande och påstod, att antingen kunde icke han eller icke jag läsa innan till. För det förnyade erbjudandet tackar jag så mycket, men jag behöfver det icke, och hvad beträffar färdigheten i innanläsning, så är jag för min del alldeles öfvertygad om, att han besitter den färdigheten i hög grad, men vågar på samma gång tro mig sjelf icke heller vara så alldeles i saknad deraf. Men telet är, att den ärade repräsentanten läst på *orätt* sida; han läste nemligen på sidan 4 i stället för på sidan 5. Hade han läst hvad som står på det senare stället, så skulle han funnit, att jag citerat rätt, och hade han velat utsträcka läsningen till sid. 32 så skulle han funnit huru der föreslås en öfningstid af 62 dagar, och hade han utsträckt sina forskningar så långt som till sid. 42, så talas der om en öfningstid af 76 dagar och hade han än ytterligare utsträckt forskningsbegäret till sidan 45, så hade han der funnit föreslagen en öfningstid af 90 dagar inträdande under det sjette öfvergångsåret. Den ärade repräsentanten tyckes mig i detta fall befinna sig i samma belägenhet som en tentandus, hvilken var svag i historien men stark i repliken, och som på examinatorns anmärkning, att han ej kände några årtal eller siffror, svarade: “Jo, det gör jag visst, men jag har alltid otur, när jag skall passa in dem“.

Han förebrädde mig äfven, att jag, då jag talade om supplementarlottningen skulle hafva framhållit hvad han i den frågan yttrade vid 1875 års riksdag. Detta har jag emellertid alldeles

Ang. landt-
försvarets
ordnande:
(Forts.)

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

icke gjort; och detta dels af humanitetsskäl, enär jag ansåg det hafva varit grymt att vidare framhålla alla de motsägelser, hvar till denne värde representant gjort sig skyldig, och dels af hvad jag skulle vilja kalla taktiska skäl, då jag i följd af åtskilliga underliga företeelser i den politiska atmosfären trodde att jag möjligen kunde behöfva spara detta att användas såsom reserv. Sedan nu den ärade representanten högtidligt förklarar: "behåll edra 10 millioner; vi vilja ej gå in på lottning", så utgjorde detta för mig ett ytterligare skäl att ej vidare inlåta mig på frågan. Emellertid tillåter jag mig nu just i afseende på lottningen, att i Kammarens minne återkalla hurusom, efter det Herr Key vid förra riksdagen framburit det bekanta skrivelseförslaget, innehållande de grunder, hvarpå landtmannapartiet ville bygga vårt försvar, jag till honom riktade en interpellation, huruvida han ansåg, att en stam på det då föreslagna sättet var möjlig att erhålla utan anlåtande af lottning. Denna min interpellation besvarade han då med en fras, så lydande: "Så länge det svenska folket *vill* betala, blir det ingen lottning; och när det svenska folket *icke* längre vill betala, då blir det lottning", och dervid hördes från Kammarens nordöstra hörn ett instämmande bifallssorl. För min del har jag den lyckliga uppfattningen af människorna i allmänhet, att om endast *viljan* inginge såsom faktor i fråga om fullgörande af skuldförbindelser, då skulle man mera sällan få höra talas om uraktlåtenhet i detta afseende; men jag håller före, att dervid ingår äfven en annan icke oväsentlig faktor och det är *förmågan*. Det är i afseende på denne senare faktor, som jag i det förevarande fallet hyser mina ganska stora betänkligheter; och jag skall be att nu få i sådant afseende anföra några siffror. Som Herrarne veta, är statistiken en vetenskap, som rätt behandlad lemnar en stundom ganska öfverraskande belysning af saker och förhållanden. Jag har nu i statistiska arbeten sökt få uppgift å hvad Europas stater i allmänhet betala för sitt försvar, detta beräknadt i procent af hela budgetens totalsumma. De siffror jag nu kommer att anföra äro hemtade ur Block's "Statistique de la France". Härvid tillåter jag mig dock förutskicka några anmärkningar. Beträffande Ryssland uppges nemligen kostnaden för försvaret till 40 procent af budgetens hela belopp. Då denna siffra föreföll mig öfverraskande hög jemförde jag den med ett annat, trenne år senare utgifvet arbete, nemligen: Brachelli's "Die Staaten Europas"; och der är siffran uppgifven till 31 procent. Hvad åter angår Danmark uppgifver Block motsvarande siffra till 4 procent; och då denna uppgift måste vara beroende på ett tryckfel, så vände jag mig till sista upplagan af Almanach de Gotha, der samma kostnad är uppgifven till 18,4 procent af hela budgeten. Näväl — om man nu sammanräknar kostnaden för både landt- och sjöförsvaret, så visar det sig, att det mesta något land, nemligen Ryssland, betalar för sitt försvar jemfördt med budgeten i dess helhet är 36 procent. Dernäst kommer Tyskland med 35,5 och dernäst England med 34,8. Italien har den lägsta procenten eller 15,7. Jag skall icke trötta Herrarna med att uppläsa hela ramsan,

ty det blefve för tråkigt. Tänker man sig, att vårt försvar skulle kunna organiseras med den uti Utskottets förslag beräknade kostnaden, 30 millioner kronor, och dertill lägger kostnaden för sjöförsvaret, som för närvarande uppgår till omkring 7 millioner, samt extra utgifter, hvilka naturligtvis alltid blifva nödvändiga, så tror jag, att siffran för hela försvarets ordnande skulle uppgå till åtminstone 40 millioner kronor. Om vi nu antog, att vi skulle höja kostnaden för försvarets ordnande till 30 procent af hela budgeten d. v. s. till högre belopp än i någon annan europeisk stat, med undantag af de stora militärstaterna, Tyskland och Ryssland samt England med dess kolonier i alla verldsdelar, så skulle detta belopp motsvara en summa på hela budgeten af 133 millioner. Budgeten uppgår för närvarande, såsom vi veta, till omkring 86 millioner kronor. Skola vi kunna åstadkomma ett försvar för en sådan kostnad, så är det nödvändigt, att vi icke, såsom här blifvit föreslaget, på samma gång minska statsverkets inkomster med 11 procent, ty då blefve frågan olöslig.

*Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

Diskussionen har länge slingrat sig såsom en boa constrictor omkring indelningsverk, grundskatter, kommunalbeskattning, bevillningsföreskrifning med mera. Jag för min del har icke vid den föredragna punkten yttrat mig angående grundskatterna, ty jag vill icke sammanblanda alla dessa frågor med hvarandra, men då jag antagligen icke kommer att vidare besvara Kammaren vid denna punkt, ber jag att i denna fråga få tillägga ytterligare några ord. Jag är representant för en landsort, som är hårdare beskattad med grundskatter samt rustnings- och roteringsbördor, än någon annan provins. Jag känner djupt min pligt mot mina valmän, men jag känner äfven den pligt, som Riksdagsordningens förste paragraf ålägger mig, nemligen att vara representant för *svenska folket*, detta folk, hvars förfäder plöjt djupa färör i historiens mark och der utsatt ett säde, hvars frukt vi skörda. Jag har alltid tänkt, att dessa frågor skulle kunna ordnas så, att svenska folkets rätt och intressen icke trädde för nära. Jag har såsom reservant inom 1872 års Stats-Utskott föreslagit en lösning af grundskattefrågan i syfte att en afskrifning skulle ske af den del af grundskatten, som medtogs alltför stor andel af hemannets behållna afkastning, beräknad efter taxeringsvärdet.

Det förslaget ville ingen lyssna till. Det skulle hafva kostat statsverket 800,000 eller högst 1,000,000 kronor årligen, en förlust som statsverket väl kunnat tåla. Och vinsten hade kommit en mängd skattehemman i gamla Sverige till godo. År 1873 var jag ledamot af en komité, som den så kallade "centern" af Andra Kammaren nedsatte för att uppgöra ett förslag till frågans lösning. Komitén framlade äfven ett förslag, grundadt på afskrifning af grundskatterna på 50 år med dermed åtföljande kapitalisering, hvarigenom åt statsverket skulle vid afskrifningstidens utgång funnits bevaradt ett kapital af 100,000,000 kronor. Fastän jag var med om detta förslags uppgörande, erkänner jag, att jag vid beräkningarnes uppgörande icke betydde mer än femte hjulet under vagnen, ty desse uppgjordes hufvudsakligen af en dåvarande re-

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

presentant ifrån Malmö och en af de nuvarande representanterne för Stockholms stad. Hade man antagit detta förslag, som här i Kammarén framlades vid 1873 års riksdag, så skulle man redan varit inne på afskrifningen, hvilken enligt förslaget skulle taga sin början genast, med hvart femte år återkommande periodiska afskrifningar. Men, som sagdt, majoriteten vill icke höra talas derom, den fordrade "allt eller intet".

Jag påminner mig, att vid den tid, då 1873 års kompromiss spann ihop de fina maskorna i sitt nät, jag läste uti en tidning en tilldragelse ifrån min hemort. Två bröder hade der köpt hvar sitt lika stora hemman i en by, det ena af frälse och det andra af kronoskatte natur. Den förra hade betalt 13,000 kronor; den senare 9,000 kronor för sin del. Någon tid derefter kom en person och tillsporde den utaf bröderna, som köpt kronoskattehemmanet: "nä, hvad säger ni om grundskatterna nu skulle komma att borttagas?" Denne betänkte sig ett ögonblick på saken. Uppländingen är betänksam af sig och deri gör han rätt; — och derefter svarade han: "Jo, då får jag i all min tid skämmas för bror min". I all sin enkelhet ligger det något sant och gripande i detta svar; och jag vågar hoppas, att när vi en gång lösa grundskattefrågan, det må ske, i enlighet med den uppländske dannemannens uppfattning, på ett sådant sätt, att Sveriges jordbrukare icke behöfva skämmas för sina bröder — de öfrige samhällsklasserna.

Herr Axell: Jag hade näppeligen tänkt yttra mig vid behandlingen af Särskilda Utskottets utlåtande N:o 1, när jag — med rätt eller orätt — betraktar mig såsom något mera hemmastadd med frågans finansiella del än med dess militära. Jag bör dock kanske erkänna till protokollet, att jag icke hör till dem, som vilja fördöma det föreliggande förslaget "sans phrases". Jag skulle kunna, om äfven ogerna, gifva detsamma min röst, dock på de vilkor, hvilka framstälts af Herr Hedin, och under förutsättning att utredt vore, hvarifrån penningarne skulle tagas och hvilka som skulle dem betala. Jag hoppas, att majoriteten skall medgifva, att från Herr Hedins, min samt andras sida, hvilka lika med oss äro vänner af en mera utsträckt värnpligt, detta är ett ganska betydligt tillmötesgående.

Medan jag nu har ordet, så må det tillåtas mig att för min ringa del inlägga en gensaga mot åtskilliga af Herr Keys uttalanden i går. Om jag i denna min gensaga skulle komma något utom ämnet, så är det hans fel och icke mitt. Landtmannapartiet är ett mycket stort och mycket mäktigt parti, men huru stort och mäktigt det än är, skyr det dock icke understundom och rätt ofta att påtaga sig martyrens skrud. Särskildt äro Herr Key och vår dessvärre numera förlorade vän, Herr Jöns Pehrsson, skickliga att på sina egna och på partiets i öfrigt — om med eller mot dess vilja, lemna jag derhän — hufvuden sätta martyrens krona. I går lamenterade Herr Key öfver pressens förföljelser, enkannerligen Nya Dagligt Allehanda och Aftonbladets — äfven Norrköpings tidningar gjorde han den äran att citera. Han beklagade

sig öfver nutidens universitet, dess lärare och lärjungar, hvilka skulle öfverhölja partiet med hån och begabbelse. Nåväl, om nu så vore, hvad vore mera med det? Måste icke hvarje politiker, hvarje politiskt parti vara beredt att för sina åtgöranden möttaga klander och fördömelse? Måne icke minoriteten skulle med samma fog kunna beklaga sig öfver de uttalanden, som fallas öfver *dess* åtgöranden af Dagens Nyheter, Fäderneslandet, Öresundsposten och andra dess kolleger i landsorten — den numera saligen afsonnade Svenska Medborgaren icke att förtiga? Men om minoriteten gjorde sig saker härtill, skulle den förefalla mig helt enkelt löjlig; — jag vet icke, om jag vågar begagna samma uttryck om landtmannapartiet, som dock är vår mäktigaste stat i staten, när det tar en hel värld till vittne af *sina* lidanden.

Herr Key sörjde bitterliga att den tid svunnit, då Nya Dagligt Allehanda och Aftonbladet förde frihetens talan, då svenska studenter hurrade för Nils Månsson i Skumparp och skrefvo vers "snart sagdt under hans egna ögon" för Hans Jansson. Men måne det icke är möjligt, att Nya Dagligt Allehanda och Aftonbladet äro sig temligen lika, men att Herr Key och hans begrepp om frihet hafva under majoritetsväldets högtryck undergått någon förändring? Studenterna undfingo vedermälet "unge gubbar som förnöta sin tid med reaktionär Boströmiansk filosofi". Det är icke så länge sedan jag sjelf var medlem af studentkåren, att jag icke skulle anse mig hafva rättighet att å densamma vägnar gifva Herr Key ett svar. Det svaret lyder: när någon ny Nils Månsson i Skumparp eller Hans Jansson blir funnen, någon som i olikhet med flertalet af sina ståndsbröder vågar öppet erkänna, att det för honom finnes en frihet af högre ordning än *skattefriheten* — då skola Sveriges studenter ånyo höja sina lefverop och stränga sina lyror till hans ära.

Herr Key inskref sedermera på häfdens blad landtmannapartiets panegyrik. Jag vågar icke om densamma begagna samma uttryck, som för några dagar sedan af en ädel grefve fälles i Första Kammaren, ty de två vännerna hvarom *der* blott taltes, kunde måhända *här* blifva en verklighet. Men jag vågar påstå, att denna panegyrik hvilar på en missuppfattning, märklig på hvilket håll som helst, ännu märkligare, när den förefinnes hos en af partiets chefer. Det *är* icke så, att dessa anslag och dessa framsteg äro landtmannapartiets förtjenster; de äro frukten af Regeringens, Första Kammarens och minoritetens bemödanden — ofta, ganska ofta gent emot landtmannapartiet. Jag behöfver icke erinra denna Kammare derom, att så snart vår oförskräckte vän Jöns Pehrsson skakade sin blyertspenna mot ett anslag eller för en nedsättning, han i de flesta fall tog partiets stora flertal med sig. Jag tillhör icke dem, som på minsta vis förneka landtmannapartiets förtjenster, men de hafva hittills varit af öfvervägande negativ art. Det har — låtom oss erkänna det — satt en kanske väl behöflig dam för statsutgifternas svall; det har förhindrat mångt omoget och obetänkt beslut. Men, då så är, då dess förtjenst ligger i dess sparsamhet och återhållande kraft,

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Förts.)

låter det väl underligt i våra och landets öron, att landtmannapartiet vill drapera sig med en mantel, sammanväfd af frikostighet och framstegsifran.

Herr Key fälde ett annat yttrande, som lydde så: "rust- och rotehällarne hålla Sverige med försvar". Ja, om detta skulle vara en ordlek, har uttrycket sitt berättigande såsom sådant, men icke derutöfver. Rust- och rotehällarne betala 5 millioner till Sveriges försvar och dessutom åtskilligt annat; men detta försvar kostar ännu andra 27 millioner och hvilka betala väl *dess*? Männe icke bördan, nej, jag vill kalla det äran af dessa millioners gäldande hvilat förnämligast på Sveriges öfrige inbyggare?

Herr Key slöt med några väl sagda ord om landtmannapartiet, dess framtid och den vår, som förestod detsamma.

Jag delar hans förhoppningar. Jag hoppas att landtmannapartiet och den del af befolkningen det representerar, nemligen 350,000 jordegare med deras familjer eller ungefär hälften af befolkningen, skall få motse denna vår, men jag uttalar äfven min förhoppning att den skall randas, icke nsamt för dem, utan äfven för den öfriga delen af svenska folket som likaledes med sin svett och möda närar landet. Och jag hoppas att våren för dessa senare klasser skall komma om möjligt *med* landtmannapartiet, hvarom icke *mot* detsamma.

Herr Rydin: Då man anser det för en pligt att yttra sig i en fråga, sådan som denna, vill jag också för några ord taga Kammarens uppmärksamhet i anspråk. I afseende på föreliggande förslag befinner jag mig på den ståndpunkt, att jag anser detsamma innebära en förbättring af vår nuvarande försvarsorganisation, och kunna leda till ett godt mål, men att, i den form, hvart det här föreligger, och utan att man eger någon förhoppning om att deri kunna erhålla några modifikationer, jag för min del icke kan godkänna detsamma. De anmärkningar, som kunna emot förslaget anföras, hafva blifvit förut framställda och hafva hufvudsakligen gällt sättet för stamsoldatens anskaffning, garantilagens ringa garantiförmåga, den svaghet som kommer att vidlåda vårt försvar under öfvergångstiden, de stora kostnader, som blifva en följd af förslagets antagande, samt slutligen saknaden af en uppgjord finansplan. Under debatten har blifvit anmärkt, att kostnaden för förslagets genomförande vore af den beskaffenhet att den icke kunde till beloppet beräknas. Deremot har blifvit erinradt, att, om det går an för rust- och rotehällare att anskaffa soldater, så bör detta äfven kunna gå för sig genom statsverkets försorg. Men detta håller icke streck såsom varande beroende af de olika förhållanden, hvarunder soldaten i det ena eller andra fallet anskaffas. Detta har emellertid blifvit af en föregående talare påpekadt, hvarföre vidare yttrande härom icke erfordras. Men en sak, som jag vill taga upp, är den, att man velat förebrå dem, som ej vilja antaga detta förslag, emedan det är för dyrt, att de eljest ej äro njugga med utgifter och att således konsekvensen skulle fordra, att äfven här vara frikostige i anslag, om foster-

landets försvar är något, som icke får anses för dyrt. För detta försvar skola alla göra personliga uppoffringar, hvar och en efter sin förmåga, och det är just på denna ståndpunkt, som jag ställer mig. Men hvad är det väl, som man här fordrar? Jo införandet af en allmän värnpligt, eller att hvar och en medborgare skall göra till sin pligt att göra sig skicklig att försvara sitt fosterland samt, när det gäller, för detsamma offra sitt lif. Utan att denna medborgerliga pligt erkännes, är det icke värdt att tänka på möjligheten att kunna erhålla ett utveckladt försvar. Det var denna medborgerliga pligt, som sattes i spetsen för den så kallade kompromissen, det var under förutsättning att denna medborgerliga pligt skulle åtagas af hela svenska folket, som man ansåg sig kunna våga att sätta ett streck öfver grundskatterna samt öfver rust- och roteringsbördan, ty man visste att den lyftning nationen skulle erhålla, den nationella anda och kraft som härigenom skulle utvecklas, och det utrotande af all klasskilnad, som deraf skulle bli en följd, skulle komma att rikligen ersätta uppoffringen af dessa millioner. Men hvad är det nu, som skall ersätta dessa millioner? Jo, ett förslag, deri man ovilkorligen spårar, huruledes man försöker att på lättaste sätt undgå fullgörandet af denna allmänt medborgerliga pligt, — att göra sig skicklig till fosterlandets försvar — uti bestämmelsen om att öfningstiden af 90 dagar icke kommer att träda i verket förr än 15 år härefter; uti denna legda här, som i stället för vår nuvarande skall anskaffas, kostnaderna därför må gå till hviika belopp som helst, hvaremot man, beträffande sättet, huru medel till deras betäckande skola erhållas, lemnar detta derhän samt replierar på en skatt, hvars orättvisa är bevisad. Så förhåller det sig med det sätt hvarpå man vill försvara den brist på finansplan, som här föreligger, och de oberäkneliga kostnaderna för genomförande af ett försvar, sådant som det, hvilket här blifvit ifrågasatt.

Jag har hört ledamöter af Utskottet förklara: antag detta förslag och den allmänna värnpligten skall blifva en ovilkorlig nödvändighet; antag förslaget om den legda armén, och svårigheten att anskaffa folk skall göra löttöningen oundgänglig. Man har, med ett ord, sökt att på omvägar vinna ett mål, som man ansett att folkets tänkesätt ännu icke är moget att fatta. Låt vara att så kan ske. Men om man håller sig på den ståndpunkten, då blir det nödvändigt att skaffa garantier dels för stamtruppens anskaffning och dels för erhållande af medel till densammans underhåll under den bestämda öfningstiden. Man har gycklat med dessa fordringar på garantier; ja, en talare har till och med ansett dessa garantier för en skamfläck på den svenska representationen, enär det skulle innebära en misstro derom, att representationen icke skulle fullgöra sina skyldigheter mot regeringen. Detta är, lindrigast sagdt, *enfald*. Ty hvad menas med garantier? Kan ett samhälle finnas utan garantier? För hvad ändamål tillkomma dessa garantier? Jo, för samhällets bestånd, för upprätthållande af ordning, säkerhet och rätt. Hvilken form taga de? Jo, formen af lagar. Hvilka garantier påyrkas här?

*Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

Jo, lagar, hvilka Konung och Riksdag gemensamt skola stifta och hvilka derföre icke heller kunna ändras annorlunda än med Konungens och Riksdagens samtycke. Skall man kalla detta för misstro, att man fordrar, att genom en lag skall ordnas en så vigtig institution som försvarsorganisationen? De som säga detta hafva icke reda på förhållandet i afseende å de särskilda ländernas författningar. De hafva icke reda på huru detta England genom lagar binder sig, huru det Engelska parlamentet, för att lemna statens fordringsegare garantier, genom lagar gjort sina skatter ständiga, på ett obetydligt undantag när. De hafva icke reda på, huru detta parlament för att garantera den allmänna ordningens upprätthållande och rättsskipningens bestånd uppfört tjenstemännens aflöningar på statskassan, i följd hvaraf de icke kunna rubbas utan genom båda husens och regeringens medgifvande. Detta parlament, som styrer hela samhället, anser sig behöfva garantier. Men hos oss, der mängden icke har ringaste begrepp om hvad parlamentariskt statsskick fordrar, vi skulle vara rädda för garantier! Hvarför har Engelska folket garantier? Jo, helt enkelt derföre att det har sjelfkänedom. Och jag vet icke någon människa, som icke behöfver på sig tillämpa saken: "se till att du står, så att du icke faller" samt bedja: "inled oss icke i frestelse". Makten har alltid med sig något frestande; och det är emot dess öfverilningar, som lagar måste finnas och garantier stadgas. Hvarje samhälle, som sundt och rätt betraktar förhållandena, måste finna att garantier äro nödiga för att få allt så fullständigt som möjligt. Alla kunna förlöpa sig, till och med majoriteten i denna Kammare.

Nu har det vidare sagts i denna majoritets namn: "Ja nu ser man, huru det är stäldt. Förut har motpartiet velat taga hvilket förslag som helst till landtförsvarets ordnande. Det nu framlagda är deremot odugligt. Förra gången sade man, att, om vi icke toge det då framlagda förslaget, så kunde vi blifva olyckliga, ty ryssen skulle då komma och taga oss. Nu, då vi visat oss vilja göra något för fosterlandets försvar, säger man tvärt — nej." Hvad vållar då att man icke vill godkänna det nu framlagda förslaget? Jo, helt enkelt den omständigheten, att det saknar den pregel, som hvarje förslag, så viktigt som detta, måste hafva, och det är pregeln af den sakkunniga och omsorgsfulla granskning som regeringen endast kan åstadkomma, med ett ord, förslaget måste utgå från regeringen för att kunna antagas. Men att tänka sig, att ett så genomgripande förslag, som det om vår försvarsorganisation och skattereform, kan tillkomma på det sätt, att 102 landtmän resonnera derom och sedan privatim bedja en militär att uppsätta några grunder för försvarets ordnande, att begära, säger jag, att man skall antaga detta förslag med de modifikationer Utskottet föreslagit, detta Utskott, som hemställt att man skall låta Kongl. Maj:t supplera hvad som felas, att begära, att ett på sådant sätt tillkommet förslag skall accepteras, det anser jag icke vara rimligt. Jag skulle gratulerat Sverige, om Kammarens majoritet i detta afseende egt erforderlig sakkunskap, ty då hade

försvarsfrågan i hvilket ögonblick som helst kunnat erhålla sin lösning. Dessutom kan man vara intresserad för ett skyndsamt ordnande af försvaret, utan att behöfva taga detta. Om man jemför föreliggande förslag med det sistlidna är af regeringen framlagda, så finner man att i det senare föreslogs 62 dagars öfning för beväringen att omedelbart träda i verket, för att dymedelst bereda en öfvergång till det ändamålsenligaste sättet för vårt försvars ordnande, nemligen en utsträckt allmän värnpligt. Huru är deremot förhållandet med föreliggande förslag? Jo, det är upphängdt på skattefrågan. Och försvarsfrågan kan således nu icke lösas för sig, utan man måste på samma gång bifalla Särskilda Utskottets utlåtande N:o 2.

*Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

Vidare, om vi taga bort skattefrågan och tänka oss att detta förslag stode ensamt, huru är då förhållandet? Jo, indelta armén skall omsättas på 20 år, beväringens öfningstid utsträcker först två år efter det förslaget trädt i kraft med 15 dagar, och efter fem år kommer man till samma uträkning i beväringens öfningar, som var bestämd i förslaget i fjor. Nu frågas, när förslaget så kastar allt på framtiden, är det då skäl att genast antaga detta förslag, är det icke snarare skäl att hvar och en riksdagsman, på sätt Herr Statsministern sagt, uttalar sin mening i ämnet, så att regeringen genom det resultat, som framträder i Kammaren, af debatten kunde få någon ledning. Genom voteringen i denna fråga vinnes nemligen ingen ledning, ty den är redan på förhand afgjord, sedan de 102 framlemnad sin motion, enär man icke gerna kan antaga att desse, som en för alla och alla för en underskrifvit motionen, skola öfvergifva densamma. Således vinner man med detta förslags antagande ingenting, utan man gör klokast i att till regeringen öfverlemna initiativet och låta regeringen taga frågan i öfvervägande och betrakta den från alla sidor. Men, säger man, och detta har stått i tidningarna, om icke det nu erbjudna förslaget antages, står det i framtiden, huruvida något förslag kommer fram, eller något sådant, som kan antagas och inom huru lång tid det kan blifva antaget. Mine Herrar! Jag tviflar på detta, af det enkla skälet, att nu förevarande förslag har blifvit framlagdt. Man må nu vara af hvilken åsigt som helst i sjelfva frågan, så är det dock ett betydelsefullt faktum, att detta förslag blifvit framlagdt, och att så många ledamöter af denna Kammare, som förut lagt sitt nej i urnan mot hvarje förslag till landtförsvarets ordnande, kunnat förena sig om ett sådant förslag som detta. Hvad betyder då detta? Det har en god betydelse, ty det uttrycker pligtkänsla och intresse för försvarsfrågan. Jag gläder mig åt detta faktum, ty när ett sådant intresse en gång blifvit väckt, kan det icke slockna, med mindre än att man skulle anse sitt fädernesland dödt. Jag ser i detta förslag ett framåtskridande af ganska stor betydelse, det utgör ett bevis derpå, att fosterlandskärleken rör sig inom edra bröst, mine Herrar, och manar eder att vidtaga åtgärder för fäderneslandets försvar. Har intresset för denna stora och viktiga ange-

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

lägenhet en gång blifvit väckt, kunna vi också hoppas, att den vår så småningom skall komma, om hvilken Herr Key talade. Jag röstar nej.

Herr J. Fr. Carlsson: Herr Talman! Mine Herrar! I betraktanda af den långa listan på anmälde talare anser jag det för en skyldighet för hvar och en att yttra sig så kort som möjligt, och detta lofvar jag också att göra. Jag kan så mycket mera hålle detta löfte, som jag är en af de 102, hvilka undertecknat den motion, som ligger till grund för Utskottets betänkande. Min ställning till frågan är således för Kammaren väl bekant.

Jag skall be att få fästa mig vid ett par yttranden, som här blifvit uttalade. Det har från motsatta sidan framhållits brister i detta förslag, dels från fianansiel och dels från militärisk synpunkt. I afseende å den senare synpunkten har på förmiddagen af en talare på hallandsbänken, Herr Bruhn, uttalats den mening, att det vore en stor fördel för svenska armén om den egde inom sig gamla krutsprängda män, men som det nu icke finnes sådane, att den finge bibehålla gråhårsmän som ledare. Detta är något nytt, som jag icke hört förut inom Riksdagen, ty jag har alltid ansett, att en armé blifver stark genom att deri insätta unga och kraftiga män och icke bibehålla gamla förslappade gubbar, och hvilket äfven bevisas af den nyligen genomförda pensioneringen för armén. Detta var det ena jag ämnade säga.

Det har af åtskillige talares yttranden framgått, att man ansett att det varit mera äran att bringa försvarsfrågan till lösning än sjelfva saken, som utgjort det egentliga motivet för motionens framkomst. Jag för min del har icke tagit saken så, och säkerligen ej någon af de öfriga, då jag underskref denna motion gjorde jag det i den förhoppning, att vi skulle få ett slut på frågan och på något sätt kunna lösa densamma, och jag vill icke taga någon ära från Herrarne, ty äran ligger icke deri, att det ena eller andra partiet bragt frågan åter på tal, utan deri att densamma en gång blir löst. Komma Herrarne med ett annat förslag, sådant att jag kan biträda detsamma, skall jag gerna göra det; men jag betvivlar att så sker, ty våra motståndare vilja icke erkänna grundsatsen af en rättvis fördelning af bördorna mellan Sveriges inbyggare.

Herr Jöns Rundbäck: Vål inseende min ringa förmåga och bristande insigt i en så stor och vigtig fråga, som denna, hade jag utan tvifvel gjort mycket bättre i att iakttaga tystnad än att här uppträda, men stundens och ämnets vigt, mitt förstånd och mitt samvete, den plats jag här, fastän den ringaste bland bröder, fått intaga, mana mig att äfven blanda min svaga stämma i det mera högljudda sorlet af dagens röster i denna fosterländska angelägenhet. Jag måste tolka, äfven jag, hvad jag anser vara sant och rätt, äfven jag vill vittna i denna sak, ty ingen kan undgå att falla under framtidens dom. Ingen kan förvänta, än mindre fordra, att jag i något hänseende skall yttra mig öfver frågans tekniska eller taktiska eller rent militära del; men jag ber att få yttra

några ord om frågans ekonomiska sida och på samma gång kasta en och annan blick på frågans sociala och kamerala sida.

Hvad nu frågans ekonomiska eller fiannsiella sida beträffar, lärer det väl icke vara Herrarne i allmänhet obekant, att jag med varmt intresse hitills — likasom jag hådanefter kommer att göra — sträfvat för en rättvis reglering af vårt skatteväsende, att jag önskat grundskatternas aflösning eller afskrifning, att jag önskat en utjemning af indelningsverkets tryckande börda och att jag jemväl önskat försvarsfrågans lösning. Men hit har jag gått och här ämnar jag också vara. Föreliggande förslags förtjenster kan jag ingalunda förneka, men jag ber dock att få påpeka några af de många betänkligheter mot detsamma, som göra att jag icke med min röst kan bidra till detta förslags framgång, utan att det får genomgå ändringar. Dessa ändringar vill jag icke här angifva, emedan det tjenar till ingenting om jag eller någon annan gör det. Jag kommer emellertid att rösta mot förslaget hufvudsakligen på tre skäl. Det första är, att, efter mitt förmenande, *beväringsofningarne äro för långt utsträckta.* Det andra skälet är, att *den stam, som ifrågasättes, icke kan erhållas och icke kan underhållas.* Det tredje är, att om detta förslag en gång kommer till utförande — det jag icke tror — skall det visa sig, att det blir så kostsamt, att *svensku folkets västånd och medborgerliga frihet derpå skola äfventyras.* Jag anhåller att få styrka dessa mina tre påståenden med några bevis. Jag hade trott, att det varit regeringen, och icke landtmannapartiet, som här behöft begära längre öfningar för beväringen än regeringen själf i fjor fann nödigt. Då regeringen i fjor ansåg 62 dagar för närvarande nog, synes mig att vi dervid kunnat stanna, men dit skulle vi gå genast. Dessa under de 5 första åren här föreslagna öfningar hade vi kunnat antaga genast och sedan öfverlemnadt åt våra efterträdare att på grund af den erfarenhet, de deraf vunnit, sedermera bestämma ytterligare öfningar. Göra vi icke detta, begå vi en orättvisa, för att icke säga ett våld, mot deras bestämmelserätt, på samma gång vi hysa misstroende till deras förstånd och deras fosterlandskärlek, ty jag tror, att de, som komma efter oss, kunna hysa lika varma känslor för fosterlandet som vi.

Det andra skälet var, att jag icke tror, att denna stam kan erhållas eller underhållas. Det är redan påvisadt, hurusom det varit förenadt med största svårighet, för att icke säga omöjlighet, att under de senare åren rekrytera. Vi behöfva nu icke mer än 2,000 rekryter, men huru skall det gå till att rekrytera, då vi behöfva 8,000 minst? Ty, efter mitt förmenande, stannar det icke vid 6,609, emedan jag icke kan föreställa mig annat än att flottan äfven skall erhålla en stamtrupp, och den lärer väl icke kunna understiga ett par tusen man. Följaktligen skola anskaffas minst 8,000 man värnpligtige stamsoldater. Huru skall detta tillgå? I den ort jag representerar har rekryteringen under de senare åren varit mycket svår, och vi hafva dock icke behöft mer än några och femtio man för att fylla regementets luckor, men efter detta förslag skulle vid detta regemente hvar 4:de eller hvar 3:dje man blifva stamsoldat och således den årliga rekryteringen uppgå till

*Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

400 man. Men Herrarne få dem aldrig, man må betala huru mycket som helst. Men om man nu kan taga för gifvet att dessa stamsoldater icke kunna för rimligt pris erhållas, huru skall man då göra? Jag ber Herrarne så innerligt i svenska folkets namn att säga oss — hvad skola vi då göra? Jo, säger man, då återstår att anlita lottning och proskription. Detta står väl icke skrifvet i Utskottets utlåtande, men, mine Herrar, det står der ändå, och det står der med eldbokstäfver; och jag säger de Herrar, som vilja hafva lottning eller proskription, att, förr än detta förslag hunnit sin fulländning, eller försvaret derefter blifvit ordnadt, hafva vi lottningen framme. Åhnej, hör man sägas; nog få vi folk, blott vi betala, och nog kunna vi skaffa penningar. Men jag tillåter mig tvifla på det, jag tviflar på, att Riksdagen kan anskaffa de oerhörda summor, som i detta fall skulle erfordras. Tron I icke på mig, mine Herrar, så hänvisar jag eder till hvad Hans Excellens Herr Statsministern, då han i går hade ordet, yttrade. Tron honom; ty tron I icke honom, så tron I på en villfarelse. Hvilken vigt emellertid en rekrytering har icke blott på härordningen utan jemväl på samhällsförfattningen, visar Utskottet på sidan 23 i sitt utlåtande, der det heter: "Den förändring i ett lands krigsförfattning, som djupast återverkar på dess samhällsförfattning, är förändringen i sättet för den militära kraftens sammanbringande eller rekryteringen. Rekryteringssättet utgör å andra sidan sjelfva kärnpunkten i härordningen och måste därför verka bestämmande på öfriga delar af densamma." Rekryteringen är således — det har Utskottet sjelf sagt, och de, som tänka lika med Utskottet, måste väl säga detsamma — kärnpunkten i hela förslaget; men denna kärna skall jag försöka att knäcka, då vi få känna, huru den smakar. Af hvem och på hvad sätt skulle efter detta rekryteras? Det säger icke Utskottet; det säger endast i § 24 i värnpligtslagen, att, om någon anmäler sig hos rekryteringsnämnden eller befälet, så skall han antagas, men huru det skulle gå om ingen anmälde sig eller om icke så många, som erfordrades, anmälde sig, det vet man icke. I det fallet får man ställa sig på gissningarnes område; och för min del skall jag icke försöka någon omöjlig gissning. Jag föreställer mig nemligen, att det blefve nödvändigt att lemna kompanicheferne uppdrag att hålla kompanierna fulltaliga. Nå, hvad skulle då kompanichefen göra? Jo, han skulle försöka anskaffa det bästa manskapet han kunde, ty Herrarne vilja hafva godt manskap, och det behöfs, då deraf skall tagas befäl. Men då duger det icke att se på styfvern, ty den, som skall blifva en bra stamsoldat, hvartill fordras tid, skall säkerligen begära ganska mycket i ersättning. Men hvad blefve följden häraf? Jo, att stamsoldaten blefve dyrare än officeraren, ty kompanichefen, som endast hade att hålla kompaniet fulltaligt, behöfde icke pruta; han skulle kanske få gifva, det finnes intet hinder derför, åt den ene 1,000 kronor i lön om året, medan en annan endast hade 300 kronor; den ene skulle således få si och den andra så. Att denna stam skulle blifva mycket dyr, är således alldeles påtagligt. Vi se de kostnader, som nu äro beräknade för

den indelta soldaten och båtsmannen. Jag vågar dock påstå, att enligt dessa beräkningar kostnaden är betydligt lägre än den i verkligheten är, ty klart är, att i följd af tidsförhållanden och andra omständigheter soldaten och båtsmannen har större förmåner i hus och hem, kofoder och vedbrand, hvilka förmåner äro af stort värde för en familj, än han skulle hafva i den därför beräknade kontanta ersättningen. Han skulle icke kunna erhålla nödiga rum och öfriga dessa förmåner hvarken för 150 eller 300 kronor. Dessa förmåner åtnjuter emellertid soldaten under nuvarande förhållanden, då han tjenstgör så länge och hans öfnings- öfver hufvud taget icke upptaga mera än en månad årligen. Men efter detta skulle han tjenstgöra i 6 år och derunder öfva sig omkring 4 månader af året, d. v. s. han skulle, utom den föreskrifna öfningstiden, ligga i rekrytskolor och garnison o. s. v., och tron I då, mine Herrar, att någon person, som ser sig för, skall vilja ingå på en så osäker förbindelse, der han icke på förhand vet, huru mycket han för tjenstgöring skulle komma att anlitas, utan att därför betinga sig en rundlig betalning. Hvad skall vidare soldaten göra, då han hemkommer på landet? Han hemkommer under vintren; då landtmannen icke har något att göra kan han icke under denna tid skaffa sig någon förtjenst. Men i alla fall måste han lefva under vintern också; och denna omständighet torde således äfven i sin mån bidraga till legans fördyrande.

Vidare förekommer här en bestämmelse, som visserligen i militäriskt hänseende är fördelaktig, den nemligen, att stamsoldaten efter 6 års tjenstgöring skall ingå i första uppbådet och i krig genast. Men äfven detta är ett vilkor, som skulle komma att betydligt försvåra, om icke omöjliggöra rekryteringen, ty hvem vill förbinda sig till en sådan pligt, då han icke får någon ersättning därför; stamsoldaten skulle derigenom förbinda sig icke till 6 års utan till 12 års tjenstgöring.

Hade Utskottet tillåtit att stamsoldaten fått tjenstgöra dessa 12 år eller, såsom jag antagit, 15 år — ty jag tror att de mycket väl kunna användas intill 35:te eller 36:te året utan att bli gråhåriga för det — så skulle vi för att underhålla rekryteringen af en stam på 30,000 man icke behöfva anskaffa mer än 2,000 man, hvilket jag anser ligga inom möjlighetens gränser. Detta skulle äfven ur ekonomisk synpunkt blifva billigare, då derigenom icke så stora rekrytskolor och kaserner m. m. blefve erforderliga. Om jag emellertid nu skulle föreslå en sådan ändring eller rättelse, så är jag säker om att icke mången skulle vilja gå in derpå.

Nu sade i går den ärade talaren från Kalmar län, att den gamla stamsoldaten icke längre duger, men att hvar och en, som efter Utskottets förslag ingår som stamsoldat i sina bästa ungdomsår och tjenar i sex år, han blir soldat för alltid. Ja, men på detta sätt finge vi ju ett pretorianskt garde, hvilket deremot icke kan sägas blifva fallet om mitt förslag ginge igenom.

Vid tal om rekryteringen, som är sjelfva kärnpunkten i Utskottets förslag, men hvilken blifvit allt för litet påaktad, skall jag tillåta mig än vidare yttra några ord. Utskottet säger vis-

*Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

*Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

serligen, att "ärliga rekrytbehovet eller årskontingenten för stammen bestämmes naturligtvis af den afgang, som under årets lopp inträffar. För närvarande är afgangen vid värfvade armén (efter förhållandet 1875—1877) i medeltal 10.85 % om året. Häruti ingå afskedade "för framtida väl" med 2.13 % "afförda på grund af 17 § disciplinstadgan", "på grund af domstols utslag" och "efter rymning" med 6.58 %, "afskedade vid sjukhusmönstring med 0.96 % och "döde" med 1.18 %. För att finna afgangen under första tjänsteåret synes nödigt i det närmaste helt och hållet utsluta afgangen under första rubriken samt nedsätta de öfriga, då 7 % blifver den lämpligaste procentsiffran, hvilken äfven öfverensstämmer med förhållandet i grannlanden". Här tror jag att Utskottet haft mycket rätt, då det säger, att, sedan den del af den nya stammen, som skall ingå i befälskadern, afdragits, det icke synes skäl att beräkna den återstående delen som skall afskedas "för framtida väl". Deremot tror jag Utskottet haft orätt, då det beräknar afgangen på grund af domstols utslag och efter rymning till nära 7 procent, ty jag är lifligt öfvertygad om, att, derest detta förslag genomföres i alla dess konsekvenser, vi skola få [se en lottberättigad fridlyst ynglingaskara, som skall emigrera, icke till 7 procent, utan i sådan mängd, att vi derefter skola få svårt att upprätthålla ens någon stam, och af öfrige värnpligtige komma icke många att kvarstanna. Detta är emellertid icke min enskilda mening, utan jag har inhemtat den i ett stort sällskap, som Herrarne förmodligen icke känna till, men hvars namn är "De värnpligtiges vänners sällskap" (icke "Värnpligtens vännere", som också är, såsom bekant, namnet på ett annat sällskap). Detta förstnämnda sällskap har icke ännu utgifvit mer än en liten broschyr, som bär titeln: "Ett nödrop mot allmänna värnpligten". Vare detta nog sagt om det andra skälet, hvarföre jag icke kan gilla Utskottets förslag.

Jag ber nu att få säga några ord om mitt tredje skäl för afslag, nemligen att jag tror att, derest detta förslag genomföres, detsamma skall blifva kostsammare än vår nuvarande härordning, äfvensom det skall komma att medföra våda för samhällets förkofran och bestånd. Såsom Herrarne se af betänkandet, har Utskottet beräknat den årliga kostnaden för den nya härordningen till 29,900,000 kronor, eller 5 millioner mer än efter motionärernes förslag. Till denna höga siffra kommer Utskottet, oaktadt det, egendomligt nog, strukit hela den befälskader af värnpligtige, uppgående till 8,160 man, som enligt motionärernas åsigt, skulle finnas vid sidan af den fast anställda befälskadern, hvilken senare skulle bestå af 12,249 man. Förstnämnda befälsstyrka är dock blott för tillfället struken, men kommer nog, derest förslaget vinner tillämpning, inom kort igen.

Beträffande ofvan nämnda ökade kostnadssumma af 5 millioner, så och då man har utställt en vaxel på framtiden utan att så noga se på summan som skall betalas, synes detta hafva varit en bagatell för Utskottet. Men hvad som är mycket mer anmärkningsvärdt än detta, är, att så väl motionärerne som Utskottet

gjort sina kostnadsberäkningar efter 1875 års förslag, som är stukadt helt och hållet. Männe icke härunder en liten hund ligger begrafven? Männe icke, när det kommer till kritan, 1878 års af enskilda motionärer framlagda förslag är ungefär detsamma som 1875 års Kongl. förslag? Jag vet det icke, men jag tror nästan att så är fallet. Man säger visserligen att detta förslag kostar $2\frac{1}{2}$ millioner kronor och 6 millioner dagsverken mindre än 1875 års förslag. Låtom oss se till huru härmed förhåller sig.

Hvart pekar det nya förslaget? Jo — på ett redan fallet förslag, som motionärerne tagit upp. Om man vid min hemkomst från Riksdagen frågar mig, hvad detta nya försvar skulle kosta, så måste jag svara, att jag ej med bestämdhet kan säga det; var god se efter i 1875 års förslag. Men man har ej så noga reda på ett förslag, som redan fallit och råkat i glömska. Vi borde derföre vid beräkningen af kostnaderna utgå från det försvar, vi nu ega, och dermed jemföra det nya, som ifrågasättes. Jag skall försöka att göra en sådan beräkning. Våra indelta soldater hafva i medeltal 20 års tjenstetid. Tjenstgöringen beräknar jag till 1 månad hvarje år. Det gör öfver hufvud 20 månaders tjenstgöring för hvarje soldat. Dertill kommer beväringens 30 dagar. Detta gifver mig ett dagantal per år för närvarande af $1\frac{1}{2}$ millioner öfningsdagar. Nu säger Utskottet att det föreliggande förslaget skulle fordra 6,297,000 dagar. Således fordrar detta förslag 4,797,000 dagsverken mera än vårt nuvarande försvar, och då har jag ej inberäknat in- och utryckningsdagar. Beträffande kostnaden i det hela, så uppgingo enligt skattejemkningskomiténs betänkande samtliga anslagen å 4:de hufvudtiteln år 1876 tillsammans till 18,470,000 kronor. Indelningsverkets tunga beräknar jag till 4,400,000 kronor. Till dessa summor bör läggas den del af 9:de hufvudtiteln, som är afsedd för arméns pensionering, och för att vara mycket liberal till fördel för herrar motionärer, skall jag härvid följa de grunder, som nu äro gällande och som återfinnas i Stats-Utskottets betänkande N:o 77 vid 1876 års riksdag, der statens bidrag för ändamålet beräknas till 2 millioner. De tre summor jag angifvit göra tillsammans 24,870,000 kronor eller i rundt tal 25 millioner. Det är ungefär kostnaden för närvarande. Det Särskilda Utskottet har åter beräknat kostnaderna för nya härordningen till 29,900,000 kronor. Men härtill kommer något, som det Särskilda Utskottet helt och hållet uteglömt, nemligen extra statsregleringen. De anslag, som der äro uppförda för militära ändamål, äro ingalunda tillfälliga, såsom man skulle kunna tro af namnet, och de böra derföre tagas med i betraktande. De senaste 6 åren hafva i medeltal till artilleribehof, nemligen till artillerimateriel, gevär och kopparpatroner, utgått 1,128,000 kronor, till fortifikationsbehof 1,110,000 kronor, till nybyggnadsbehof 300,000 kronor, till Topografiska corpsens arbeten 75,000 kronor, till officerares anställning i utländsk tjenst 9,000 kronor, till extra behof för intendenturen 546,000 kronor, tillsammans 3,310,000 kronor. Tro Herrarne att dessa anslag icke behöfvas, då enligt Herrarnes förslag vi skulle få vida mera artilleri och manskap än

*Ang. landts-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

nu? För min del tror jag att dessa summor ej blott skulle komma att behövas, utan att dessa anslag måste höjas till följd af den föreslagna större materielen och numerären. Herrarne kunna visserligen undvika att bygga fästningar, men de kaserner och baracker, Herrarne påräknat, kunna ej åstadkommas för billigare pris än fästningarne kostat. Till de 29,900,000 kronor, hvarpå Herrarnes förslag slutar, anser jag mig derföre berättigad att lägga dessa 3,310,000 kronor, hvadan summan blir 33,210,000 kronor. Jag tror icke att någon kan vederlägga mig och säga att min kalkyl är för hög, utan att man vid pröfning skall finna att jag snarare räknat för lågt.

Då Utskottet vidare föreslagit att officerscorpset skall ökas till mer än dubbelt mot nu, så är det klart, att dessa skola pensioneras efter samma grunder, som gälla för officerare i närvarande stund. Följaktligen, när den nya organisationen blifvit färdig, ökas statens bidrag till arméns pensionering med minst 2 millioner. På grund af de skäl jag förut anfört tror jag också, att stamsoldaterna icke kunna erhållas för det pris, Utskottet förslagsvis uppställt. Jag anser mig icke räkna för högt, då jag antager 300 kronor per år, hvilket gör 4 $\frac{1}{2}$ millioner. Jag har således redan 39,710,000 kronor, som den nya organisationen skulle kosta.

Men tron I, mine Herrar! att detta är nog. Nej! långt derifrån. Ty, enligt hvad skattejemkningskomitén beräknat, torde minst 20 procent tillökning i utgifterna å fjerde hufvudtiteln vara under de närmast följande 15 åren att motse, hvilken tillökning — en följd af stegrade anspråk och ändrade tidsförhållanden — man är desto mera berättigad att antaga, som, på sätt samma komité visat, utgifterna å fjerde hufvudtiteln under de senare 15 åren stigit med 95 procent. Således skulle genom denna förhöjning å 20 procent sedan 15 år förflutit de årliga utgifterna under fjerde hufvudtiteln uppgå till 47,652,000 kronor. Härvid har jag icke medräknat en mängd småsaker och ej heller, såsom jag dock mycket väl kunnat göra, iakttagit hvad som är alldeles för lågt beräknadt, såsom t. ex. rese- och traktamentskostnaderna, hvilka Utskottet endast upptagit till 100,000 kronor, under det vi likväl af statsrevisorernes senaste berättelse se, att den för detta ändamål nu i budgeten upptagna summan är betydligt öfverskriden. Vidare torde den mängd nya kaserner och baracker, som skola byggas, betydligt öka kostnaden för de militära etablissemens underhåll; och detsamma blir förhållandet i afseende på den ökade materielen. Jag är förvissad att med tillämpning af detta förslag utgifterna å fjerde hufvudtiteln om 15 år skola hafva stigit till 50 millioner kronor, eller jemnt dubbelt så mycket som nu.

Tager jag härtill sjöförsvaret i betraktande, så, om det äfven skall såsom sig bör omhuldas, hvarifrån taga penningar för detta ändamål?

Jag anser icke nödigt att i detta afseende vidare ingå i pröfning af en finansplan, som i alla fall sväfvar i luften. Men så mycket vill jag dock säga, att man må taga fram hvilken skatte-

titel som helst för att fylla behovet, det dock icke finnes mer än en skattetitel att hålla sig till, nemligen arbetet — det är den yttersta grunden för all beskattning.

Af hvad jag nu yttrat anser jag framgå, att vi med tillämpning af det nu ifrågavarande förslaget väl få ett försvar, men ett kostsam försvar — ja, så kostsam, att vi dermed snarare komme att försvara än kriga i hjel oss.

Jag beklagar på det högsta, att man i detta förslag icke iakttagit och tillämpat den vackra devisen på landtmannapartiets program, hvilket äfven jag jemte flere andra underskrifvit, och hvilken devis lyder sålunda: hushållning med statens medel! Denna devis har i det förevarande förslaget blifvit alldeles utplånad, och dertill har åtminstone icke jag velat bidraga.

Jag ber att få sluta med uppläsande af ett yttrande, som gjort mig vaksam. Detta yttrande har fälts af en utaf 1809 års mest framstående män, hvilken med beröm deltagit i landets försvar, vid ett tillfälle, då det var fråga om ordnandet af vårt försvarsväsende, och man med värme tänkte derpå. *Ingen* skall misstänka denne person för att icke vilja försvara sitt land. Han yttrade sig så: "Landets styrka ligger deri, att folket har kraft och mod att försvara sig när det gäller; men om försvaret blir allt för betungande, så att landet derigenom utarmas och denna kraft och förmåga i farans stund svika, då är försvaret icke byggt på tillfredsställande grunder, och om man använder medel i otid och för ändamål, som icke äro af behovet påkallade, så saknas i behovets tider tillgångar till det nödvändigaste, och då först skall man se hur ovisligt man handlat."

Jag skulle önska, att den mannens ord ännu hade gehör.

Innan jag slutar ber jag att få säga några ord till Herr Key, utan att derföre vilja ingå i någon kontrovers med honom. Men jag vill, då jag icke hört någon annan göra det, upptaga ett yttrande af honom. Då han nemligen säger, att regeringen blifvit uppmanad att taga initiativ i frågan, och för Riksdagen framlägga förslag derom, så veta vi ju alla, att regeringen redan sistlidet är erhöill en dylik uppmaning.

Huruvida den anförde talaren emellertid menar den uppmaning regeringen erhöill här i Kammaren vid sistlidne riksdag eller någon annan uppmaning stäld till regeringen, af t. ex. de ledamöter, som, utan uppdrag af något parti, på egen hand under loppet af 8 dagar uppgjorde stommen till detta härordnings skelett, lemnar jag derhän.

Emellertid får jag hemställa: huru skulle regeringen handla i denna fråga? Skulle man kunna fordra af regeringen att den framlade ett förslag till denna Riksdag? Tro Herrarne att, såsom frågan stod förra riksdagen, regeringen skulle hafva kunnat gent emot det stora antalet röster för regeringens förslag — jag tror 188 i begge Kamrarne sammanlagdt — framlägga något nytt förslag, och hurudant skulle detta hafva varit? Kunna Herrarne tro, att regeringen skulle hafva kunnat framkomma med ett förslag likt Edert? Det kunnen I säkerligen icke föreställa Eder; men om

*Ang. landts
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

deri funnits någon afvikelse från Edert förslag, så haden I icke velat hafva det, och motsidan hade naturligtvis icke heller accepterat det. Det är sålunda klart, att regeringen icke kunde annat än iakttaga en afvaktande ställning, och jag tackar regeringen för den takt den härutinnan visat. Det blir tids nog i år, om Kamrarne komma öfverens om förslaget, att sammankalla en ertima Riksdag och sätta förslaget i verket, ty det är ju då endast finansplanen som fattas; -- men penningar, rikligen med penningar hafven I ju lofvat, så icke behöfver regeringen bygga sitt nya förslag på knussel.

Vidare yttrade Herr Key en annan gång, att detta förslag härstammade från de djupa lederna och innebure hvad folket ville underkasta sig för landets försvar. Mine herrar! Jag är sjelf en man af folket, jag hör till de djupa lederna -- men jag kan försäkra, att detta förslag kommer aldrig att helsas med glädje af de djupa lederna och skall aldrig få fäste i deras hjertan.

Jag känner också folket, har haft beröring med detsamma i många olika landsändar, mera må hända än de flesta af Herrarne, och jag vet att detta förslag icke är sådant som *folket* vill hafva det.

Jag måste yrka afslag.

Herr Granlund: Såsom den fyrationde talaren i ordningen under denna diskussion, känner jag min pligt att söka fatta mig kort.

Sedan år 1870 har jag varit ledamot af denna Kammare. Flera förslag till förändring i vår arméorganisation hafva under den tiden blifvit inom Riksdagen framlagda. Men alla hafva fallit. Och hvarföre hafva de fallit? Jo, derföre att man i mer eller mindre grad velat sammankoppla frågan med frågan om grundskatternas afskrifning. Jag har för min del ansett, att dessa tvenne frågor icke någonsin bort sammanbindas. Jag har således icke tillhört dem som röstat för kompromissförslaget år 1873. Det af regeringen år 1871 framlagda härordningsförslag ville på det gamla indelningsverkets grund bygga vårt försvar, och jag tillhörde dem, som då framlade ett förmedlingsförslag, hvaruti betydliga lättnader lemnades till rote- och rusthållare. Förslaget förkastades, af bland andra skäl, derföre att man ansåg sig icke kunna från de indelta soldaternes leder bilda dugligt underbefäl vid en blifvande ny organisation. Men det finnes ingenting som hindrar, att genom förändring af den indelta soldatens ställning, t. ex. genom en inskränkning af hans tjenstetid eller på något annat sätt göra den indelta soldaten för detta ändamål fullt lika lämplig som den nu föreslagna värfvade stamsoldaten. Ett bland den moderna tidens kraf på en ny arméorganisation är visserligen att det gamla indelningsverket icke längre duger och derför bör slopas; men hvarför vill man förkasta det gamla bepröfvade för ett obepröfvadt nytt? Icke är väl den indelta soldaten sämre krigare eller medborgare, derför att han har en fast bostad, att honom unnas en torfva att skörda af den fosterjord, det fosterland

han gjort till sin lefnadsuppgift att försvara. Måne det nu föreliggande förslaget lemnar oss säkrare garantier att ur den föreslagna stamtruppens leder erhålla lämpliga befälsämnen? Jag tror man der skulle få "leta efter intelligenta ynglingar"; ty värffningsystemet — och det är ju i verkligheten ett sådant system Utskottet föreslagit — är icke välkändt inom landet.

*Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

En talare förliden gårdag har sagt att, då man varit soldat i sex år, så förblifver man soldat i hela sin tid. Detta är en sanning, och det ligger också en sanning deruti att det i militäriskt hänseende vore fördelaktigt att hafva en mängd fullt öfvade unga män, eller sådana som sedan de en gång varit soldater förblifva det under återstoden af sin värnpligtstid. Men man stiftar icke lagar endast för kriget — och jag tror, att i socialt hänseende skulle denne värffvade stamsoldat icke efter sina uttjenta sex år vara särdeles välkommen till sin kommun, till hemmets fredliga idoga arbete — jag menar naturligtvis i allmänhet, många vackra undantag kunde gifvas.

Här har många gånger blifvit sagdt, att bakom detta förslag står hela det svenska folket. Jag påstår, att så icke är förhållandet. Är förslaget verkligen tilltalande för detta folk? Vill man icke, såsom en föregående talare sagt, pålägga de djupa lederna af folket de stora personliga uppoffringar förslaget af dem kräfvat, och derjemte högst betydliga ekonomiska uppoffringar; är det väl då rätt, att en del af folket skall göra en vinst på dessa den fattige arbetarens uppoffringar, genom minskade skatter mot hvad de förut erlagt. Vid all lagstiftning, särdeles en sådan som denna, bör iakttagas att folkmedvetandet gillar och finner lagen billig och rättvis. Men måne icke arbetaren, och flere med honom, mången gång skall, om detta förslag blir lag, framställa denna fråga; visserligen vill jag försvara mitt fosterland, men då jag får vidkännas en ökad personlig försvarsbörda, hvarför skall jag då också betala mera än hittills, hvarföre skola så väl mina personliga uppoffringar för försvaret som mina utgifter till staten, på en och samma gång ökas, under det jordegarens utgifter till staten blifva minskade — och med vemod *måste han betrifla att det kan vara rätt!*

Och att det nu föreliggande förslaget, som blir orimligt dyrt, kommer att verka i den riktningen, kan väl icke bestridas. Jag har för min del icke så ringa kännedom om tänkesätten i detta hänseende hos svenska folket; jag har i trettio år varit i tillfälle att göra bekantskap med personer af alla möjliga samhällsklasser, och jag har under den tid jag tillhört Riksdagen mycket sökt att att bilda mig ett omdöme om allmänna meningen i landet rörande en ny härordning. Och min erfarenhet härvidlag gifver alldeles ovilkorligt och på ett för mig fullkomligt öfvertygande sätt vid handen, att större delen af Sveriges folk hyser förtroende för indelningsverket. Om en folkomröstning här, såsom stundom skett i andra länder, kunde anställas om den saken, så skulle — jag är säker derpå — åtminstone en stor del af svenska folket om indelningsverket uttala ett helt annat omdöme, än de 102

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

motionärerne med sitt förslag afsett, då de sammanknutit med denna fråga äfven grundskatternas afskrifning.

Hvad jag nu sagt har jag icke sagt såsom tillhörande det ena eller det andra politiska partiet; jag har icke talat hvarken såsom industridkare eller hemmansegare, ty jag betalar både grundskatt och deltagar uti skyldigheten att hålla soldat. Jag har, oberoende af allt detta, uttalat mig såsom ledamot af mitt fosterlands lagstiftande församling. Från den sidan bör frågan, efter mitt förmenande, äfven ensamt ses. Vi hafva det ena året efter det andra tvistat om, huruvida och på hvad sätt vi skola försvara vårt fädernesland. Men hvarför skall alltid vid dessa öfverläggningar den ekonomiska sidan af saken vara det största tvistfröet. Kunna vi icke slita försvarsfrågan och grundskattefrågorna från hvarandra, äfven om detta skulle vara förenadt med uppoffringar å båda sidor? Jag å min sida skall åtminstone icke sky att så göra. Det är icke heller min mening, att rust- och rotehållare skulle, lika såsom nu, tryckas af rotering och rustning, de böra erhålla lättnader deruti, särdeles uti en mängd extra skyldigheter som nu tillhöra rotering och rustning, och som verkligen på många ställen äro de mest besvärliga; men låt den svenska stamsoldaten behålla en, om ock mindre, bostad, för att äfven som soldat kunna skaffa sig ett hem, och jag och många med mig äro af den öfvertygelsen, att vi skulle kunna komma att erhålla ett på indelningsverket bygdt, rättvist fördeladt försvarsväsende.

Af alla de skäl, som från motsidan förebrotts till stöd för bifall till förslaget, finnes intet som manar mig till annat yrkande än rent afslag.

Herr O. B. Olsson: Talaren på göteborgsbänken, som hade ordet näst före den siste talaren, yttrade att han hyste så stora farhågor för att dessa stamsoldater vid hemförlofvandet från tjänstgöringen skulle sakna hus och hem, och kunde icke föreställa sig, huru de skulle kunna taga sig fram i hemorten. Vid de skånska regementena finnas dock ganska få torp; men soldaterna så väl vid infanteri- som vid kavalleriregimentena finna sig mycket väl af att tjena staten utan att hafva några torp. Samme talare uppger äfven åtskilliga kalkyler dels öfver kostnaden för de nya stamsoldaterna, hvilka kanske enligt hans beräkning komme att kosta till och med 1,000 kronor per man, och dels äfven kostnaden för det nya försvaret i dess helhet. Den senare kostnaden beräknades af honom till omkring 50,000,000 kronor. Utan att vidare följa honom i hans beräkningar, vill jag endast nämna att jag sätter mera tillit till Utskottets än den ärade talarens kalkyler.

Under öfverläggningen hafva största delen af de talare, som uppträd, yttrat sig mot förslaget och uttalat missbelåtenhet med detsamma, till följd deraf att det skulle blifva för dyrt. Men anmärkningsvärdt är likvisst, att de fleste bland desse talare ansett det af regeringen år 1875 framlagda förslaget icke vara för dyrt; det ville de bifalla, oaktadt kostnaden för landtförsvaret der be-

*Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

räknats till 2,500,000 kronor mera än enligt det Särskilda Utskottets förslag, oberäknadt den besparing som enligt det nya förslaget, jemfördt med 1875 års förslag, skulle uppstå af något öfver 6,000,000 dagsverken, hvilkas värde väl också måste tagas med i beräkningen, samt kostnaderna för nya kasernbyggnader, uppgående till något öfver 30,000,000 kronor, under det i nu föreliggande förslag icke afses några väsentligen större nya kaserner, utan hufvudsakligen endast baracker. Tydligt är att räntan på det belopp, hvarmed 1875 års förslag öfverstiger det nu framlagda, utgör minst 1,000,000 kronor. Man kan således antaga att 1875 års förslag var mycket dyrare än 1878 års; men likväl har dyrheten anförts såsom ett bland hufvudskälen mot bifall till förslaget.

En talare på stockholmsbänken yttrade i går, att denna Kammares majoritet hade genom den ifrågavarande motionens afgifvande tillryckt sig ett initiativ, som borde tillkomma regeringen. Motionärerne hafva dock åtminstone haft fullkomligt grundlagsenlig rätt att framkomma med sitt förslag, helst som det var dem kunnigt att regeringen icke ämnade för denna Riksdag framlägga något förslag till ny arméorganisation. Härtill kommer att det låg denna Kammares majoritet om hjertat att häfda det af dem sistlidne riksdag gifna löfte. Men för att kunna göra detta, var det för dem nödvändigt att nu väcka motion i frågan, i synnerhet som under årets lopp äfven nya val komme att företagas till Andra Kammaren och man således icke kunde veta, huru nästa Riksdag skulle komma att blifva sammansatt.

Herr Toll från Helsingborg yttrade nyss, att Preussen älskade värnpligtssystemet och ansåge dess införande der för en stor lycka, men om denna åsigt äro väl tankarne temligen delade, och detta, efter hvad jag tror mig veta, icke minst i Preussen. Hvad som också synes mig vara särdeles anmärkningsvärdt är, att en af Första Kammares största politiska personligheter just i afseende å värnpligten, som i Preussen existerar i sin största utsträckning, yttrat att preussiska folket fann sig högeligen tryckt af denna allmänna värnpligt, äfvensom att, enligt hans mening, de flesta länder icke skulle kunna bära bördan af en långt utsträckt värnpligt. Samme talare tillade äfven vidare, att det icke skulle dröja ens en mansålder, innan man blefve tvungen att i alla länder, der en sådan utsträckt värnpligt vore gällande, i betydlig mån reducera densamma.

Herr Toll uttryckte äfven sin missbelåtenhet med den af Utskottet föreslagna 9 § i värnpligtslagen, emedan han ansåg, att uttrycket att den, som förlorat medborgerligt förtroende, icke skulle under några vilkor kunna anses vara värdig att deltaga i fäderneslandets försvar, vore i vissa fall olämpligt, och att det uttryck Utskottet begagnat, eller att "värnpligtig, som är förlustig medborgerligt förtroende må ej vapenöfvas, utan till lämpliga arbeten användas" sålunda vore i många fall mindre väl valdt. Jag minnes mycket väl huru som äldre personer omtalat att, då landtvärnet skulle kommenderas ut, var farhågan därför så stor,

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

att en del af dessa landtvärnsmän tillgrepo hvad medel som stod dem till buds för att göra sig fria från den fruktade krigstjensten och äfven i afseende på beväringen, ehuru den aldrig efter sin uppkomst blifvit utkommenderad i fält mer än en gång, har farhågan varit så stor att beväringssynglingar, för att slippa fullgöra sin medborgerliga pligt och af fruktan för den korta beväringsexercisen, låtit stympta sina lemmar, och sjelf har jag sett beväringssynglingar, som af fruktan härför huggit af sig ett finger för att på så sätt blifva qvitt beväringsofningen. Under en lång tid var denna rädsla så stor, att så väl landtvärnsmän som beväringar till och med begingo brott för att förklaras odugliga eller ovärdiga till krigstjenst, hvarföre jag anser det af Utskottet föreslagna villkoret, att "värnpliktig, som är förlustig medborgerligt förtroende må ej vapenöfvas, utan till lämpliga arbeten användas" har mycket goda skäl för sig.

Jag skall nu bedja få till besvarande upptaga ett yttrande af representanten för Göteborg, Herr Doktor Dickson. Han framdrog nemligen såsom ett exempel huru orätt det vore, om en arbetare, som vore uppskattad till 800 kronors årlig inkomst, skulle erlægga lika dryga skatter till arméns organisation samt det allmänna, som en hemmansegare på landet, som egde jordbruksfastighet till ett taxeringsvärde af 10,000 kronor. Häremot ber jag att få göra den invändningen, och jag gör det af egen erfarenhet, emedan jag personligen känner flera sådana hemmansinnehafvare, att många, som ega hemman, måste arbeta lika mycket och mera träget för att skaffa sig och sin familj det nödvändiga samt medel till de oundvikligaste utgifterna, än en arbetare med 800 kronors årlig inkomst; af hvilka jag mycket väl vet att det finnes många med till och med ännu mindre inkomster, som köpa sig fastigheter, äfven under antagande af att de till en större del derföre sätta sig i skuld.

Jag tror derföre icke att det är riktigt, som man här så ofta hör, att säga att landtbrukarne kunna bära huru stora bördor som helst, i synnerhet som man bör taga i betraktande att många af dessa jordinnehafvare, ja till och med de fleste af dem, hafva stora skulder, och att må hända största delen af egendomarnes afkastning åtgår till betalande af räntan å dessa skulder.

Jag skall äfven i sammanhang dermed bedja att få göra en liten anmärkning mot Herr Bergs påstående, att egendomsegarne på landet skulle hafva så många och stora fördelar. Olyckligtvis uppgaf han icke på samma gång, hvori dessa förmåner skulle bestå, hvilket jag och säkert många med mig skulle säkerligen hafva ansett vara särdeles angenämt. Då han nu emellertid icke gjort detta, skall jag i stället bedja att få nämna hvilka fördelar städerna hafva. År 1875 uppburo städerna t. ex. i bränvinsutskänkningsafgift icke mindre än 3,004,903 kronor och i tolagsersättningsafgifter 1,602,490 kronor, och dessutom hafva de flesta städer af fordna regenter fått åt sig donerad icke obetydligt med jord, hvilkens värde icke för närvarande kan med säkerhet uppskattas. Bränvinsutskänkningsmedlen och tolagsersättningen ut-

göra således ensamt 4,607,393 kronor eller mera än dubbelt mot hvad städerna erlægga i bevilling. Städerna äro således icke allenast fria från bevilling utan erhålla derutöfver närmare 3,000,000 kronor årligen. Detta, tror jag, skulle vara något att taga i beräkning, att användas till en mera utsträckt arméorganisation eller till grundskatternas aflösande. Med hvad rätt, frågar jag mig, hafva väl dessa städer fått så stora inkomster, och ehuru jag är fullt säker om att man nog kan finna på svar äfven därför, kan jag dock icke för mig göra klart hvarföre de fått detta och om de i en framtid skola få bibehålla dessa, som mig synes, allt för stora och otillbörliga inkomster. Dessa inkomster för städerna hafva dessutom med hvarje år ökats och hafva således benägenheten att fortfarande stiga. Här hafva också blifvit ytttrade farhågor af åtskilliga talare, att Utskottets förslag icke innehåller tillräckliga garantier för de öfningsförslag, hvilka för stamtrupperna erfordras. För min del anser jag sådana garantier icke vara behöfliga, helst för nuvarande anslag för stamtruppens öfningar någon garanti icke finnes, utan dessa anslag äro beroende på Riksdagens pröfning och bestämmande, och då det icke finnes någon garantilag i detta hänseende för det närvarande, så kan det icke med skäl fordras att man skall lemna en sådan garanti för framtiden.

Åtskillige talare hafva också ansett, att införande af lottning är så nödvändigt. För min del kan jag dock icke fatta hvarföre detta skall vara så behöfligt, ty det kan väl komma temligen på ett ut, antingen staten leger stamtruppen eller rust- och rotehållare göra det, ty om soldaten mottager sin lön af staten eller rust- och rotehållare, lärer väl qvitta honom lika. Jag medger visserligen att det blir ett större årligt behof af rekryter efter det nya förslaget, än efter det gamla systemet, till följd deraf att i det senare tjena soldaterna så länge, men vi hafva åtskilliga värfvade regementen, hvilka visserligen under de närmast föregående åren haft svårt att få rekryter till erforderligt antal, men vi måste dervid taga i betraktande huru ofantligt liten ersättning dessa värfvade soldater hafva erhållit för en ofta nog ständig och sträng garnisonstjenstgöring. De hafva icke haft på långt när de aflöningsförmåner, som enligt Utskottets förslag skola tillkomma den som ingår i stamtruppen, nemligen icke mindre än 150 kronor. Dessutom är det en väsentlig skilnad mellan dessa båda system, att den som ingår i stammen efter det nya systemet frigör sig på samma gång från en ganska lång beväringsexercis, hvilket nu icke är fallet.

Jag vill således för min del yrka bifall till Utskottets förslag, med undantag allenast i afseende på punkten 1:o litt. g), der jag kommer att yrka bifall till reservanternes förslag. Jag kan nemligen icke förstå hvarföre så långvariga öfningar, som Utskottet föreslagit, skola vara behöfliga i Sverige, då i Norge öfnings-tiden är mycket mindre än reservanterne föreslagit. I Norge öfvas nemligen infanteriet icke mer än 140 dagar och en del blott 110 dagar med både rekryttskola och repetitionsöfningar tillsamman-

*Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

lagda. Artilleriet öfvas icke mera än 210 och kavalleriet icke mera än 240 dagar, deruti inbegripna rekrytskolor och repetitionsöfningar. Då detta ansetts vara tillräckligt i Norge, samt Utskottets förslag går betydligt längre, nära på dubbelt mot hvad der är, så har jag icke kunnat gå in på detsamma. Derjemte bör tilläggas, att i Norge finnes ingen stamtrupp sådan som den här föreslagna, hvarjemte befälskadern är icke mer än hälften så stor som här är föreslaget.

Emellertid yrkar jag bifall till Utskottets förslag med undantag af momentet g) i första punkten.

Herr Per Nilsson i Kulhult: Jag skall icke länge upptaga Kammarens tid, utan blott fästa mig vid åtskilligt som blifvit yttradt af talare så väl i går som i dag derom, att detta förslag skulle blifva så ofantligt dyrt. Men det är väl alldeles tydligt och klart att, om man vill hafva ett bättre ordnad försvar, så måste det blifva dyrare än det nu är. Då frågar man nu: hvar skola vi taga dessa medel, som erfordras härtill? Då säger man derjemte, att derom är intet förslag framlagdt. Men derpå vill jag svara, att vill man ändamålet, så måste man vilja de medel, som dertill erfordras. Jag tror att en rättvisare fördelning af de bördor, som försvaret nu kräver, skall medföra i moraliskt och ekonomiskt hänseende högst viktiga följder, ty, om dessa bördor komma att delas efter som hvar och en förmår, efter hvars och ens förmögensvilkor, så tror jag att svenska folket både kan och skall draga de bördor, som läggas på detsamma, då de blifva rättvist fördelade.

Hvad lottningsprincipen beträffar, som här blifvit så mycket förordad och ansedd såsom ett väsentligt vilkor för föreslagna härordning, så får jag säga, att denna lottning lefver i ett sorgligt minne från 1808 och 1809 årens landtvärnstimid, och ett stadgande härom skulle af svenska folket mottagas med den största motvilja och den djupaste missbelåtenhet, hvarföre jag icke vill med min röst bidra till ett sådant förslag.

Herr Granlund yttrade, att vi icke borde lägga tyngre bördor på arbetarebefolkningen, än dem, som densamma nu har. Jag vill blott fråga den ärade talaren, huru man skall kunna ordna landets försvar, om man icke vill utsträcka arméns öfningar, och på hvem skola dessa öfningar läggas, om icke på svenska folket i allmänhet. Det var ett ganska besynnerligt argument, hvars mening jag icke kan fatta, ty om man vill hafva ett starkt försvar, måste väl bördorna därför läggas just på folket, de djupa lederna.

För min del vill jag bifalla den föredragna punkten N:o 1 med undantag af momentet g), der jag förenar mig med reservanterne om deras förslag.

Herr Fosser: På sidan 21 af Utskottets betänkande N:o 1 yttras: "Utskottet anser detta sätt att lösa frågan otvifvelaktigt leda till ett i väsentliga delar starkare och bättre försvar än det vi nu ega. Till sådana förbättringar räknar Utskottet i främsta

*Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

rummet den vidsträcktare tillämpningen af allmänna värnpligten, med noggrann kontroll och ökad öfningstid, den talrikare befälskadern, härens tidsenligare förläggning och indelning, snabbare mobilisering, samt slutligen stamtruppens kortare tjenstetid, hvarigenom landet i händelse af krig kan ställa ett betydligt större antal utbildade soldater i fält än det, efter nu varande organisation, skulle förmå.“ För såvidt jag kunnat bilda mig ett omdöme i denna stora och maktpåliggande fråga, kan jag icke annat än till alla delar instämma i detta Utskottets yttrande. Dessutom har af flere talare förslagets förtjenster blifvit under diskussionen tillräckligt framhållna. En ärad talare, som också är fackman, nemligen Herr Adlersparre, yttrade, att förslaget ur ren militärisk synpunkt vore ganska antagligt, och att förslaget i detta hänseende innehölle stora och väsentliga förbättringar. När jag dertill lägger de efter mitt förmenande goda skäl för bifall som på ett öfvertygande sätt framhållits af en ärad reservant, en högt aktad ledamot af Första Kammaren, förut vice Talman i denna Kammar, Herr Mannerskantz, så har jag dermed angifvit skälen för mitt votum i frågan, som blifver bifall till Utskottets förslag oförändradt.

Här har under diskussionens lopp yttrats många saker, som kunde behöfva att besvaras, men dels äro de alltför många och dels torde det ej heller tjena till mycket att ingå i replikerande af den mängd hårda yttranden, som här blifvit fälda och antagligen ej hafva det ringaste inflytande på frågans utgång. Jag vill dock vidröra ett par af dessa yttranden. Det ena, som af många talare upprepats, innefattade ett hårdt klander mot den så kallade kompromissen. Jag har ingen förpligtelse att försvara den och den behöfver visserligen icke heller mitt försvar, men jag vågar fortfarande hysa den öfvertygelsen, att den väg de Herrar, som ingått denna kompromiss, valde för att lösa de stora frågorna, är den enda som slutligen dock skall leda till målet. Hvarje arméorganisationsförslag, som skall vara, om ej fullt, så dock något så när betryggande, hvilket ej är byggt på indelningsverkets och grundskatternes afskrifvande, är enligt mitt förmenande af den allmänna meningen i landet dömdt att falla. Jag måste naturligtvis tvifla på min egen öfvertygelse i denna sak, då jag hört så många erfarna politici och i frågan djupt initierade män hafva en motsatt öfvertygelse. Jag bör då med rätta tvifla på min egen uppfattning, men jag skall dock icke erkänna mig deri hafva orätt, förr än desse herrar på annan väg löst dessa stora frågor.

En ärad talare, Herr Casparsson, som nu icke är i Kammararen närvarande, klandrade Utskottet och yttrade bland annat, att han icke kunnat upptäcka någon metod i Utskottets tillvägagående. Han hade gått, jag tror hela världen omkring, och sökt efter någon metod, som kunde inpassas på Utskottets förslag men icke funnit någon, som af Utskottet tagits till förebild. Jag vågar för min del hysa den uppfattningen, att Utskottets metod helt enkelt varit möjlighetsmetoden, det vill säga den metod, som gaf utsigt

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

till att komma till något resultat i denna för fosterlandet så viktiga fråga. Att finna en metod, som kunde vinna den allmänna meningen i landet och hafva grundade utsigter att gå igenom, har, såsom jag förmodar, varit Utskottets afsigt och denna metod är ock enligt mitt förmenande den enda goda och rätta.

Man har under diskussionen framhållit såsom ett väsentligt och viktigt skäl för afslag å föreliggande betänkande, att öfvergångstiden skulle vara alltför lång. Ja man kan visserligen säga, att denna öfvergångstid är temligen lång, men jag vågar hemställa till dessa herrar, som begagna sig af detta skäl, är det bättre att vi, under förhoppning att kunna genomdrifva ett bättre förslag, ytterligare i 15 år tvista om lösningen af denna fäderneslandets viktigaste fråga, än att nu antaga detta förslag med dess öfvergångstid af femton år.

Under diskussionens lopp har man framställt en fråga, som, jag medger det, är en mycket allvarsam fråga och jag kan icke lemna något nöjaktigt svar till densamma, men en liten inledning till dess besvarande anser jag mig dock kunna lemna. Frågan är: hvar skola vi taga penningar till detta försvar, om grundskatterna skola afskrifvas? Jag svarar med en annan fråga. Minskas väl svenska folkets skatteförmåga med ett enda öre genom antagande af det föreliggande afskrifningsförslaget? Blir väl svenska nationens förmåga att bära skatter och de ökade bördor, som landets försvar kräfver, i ringaste mån mindre, om man antager grundskatternas afskrifning? För min del svarar jag dertill ett obetingadt nej. På sidan 13 i utlåtandet N:o 2 yttrar Utskottet, att "den förlust, som genom skattens afskaffande tillskyndas statsverket, kommer att fullt uppvägas af den samhällets sundare och kraftigare utveckling, som torde blifva en följd af de nu öfverklagade missförhållandenas undanrödjande." Denna Utskottets uppfattning delar äfven jag och jag är fullkomligt öfvertygad att hvad Utskottet der förutsäger skall blifva verklighet om förslaget antages.

När en nation vill ordna och stärka sitt försvar, afses dermed naturligtvis i främsta rummet att vinna trygghet emot yttre fiender. Men en nation kan besegras och gå under, icke allenast i följd af yttre fienders anfall, utan jemväl genom tillskyndan af inre fiender; och någon för en nations bestånd, dess sunda och kraftiga utveckling farligare fiende än split och afund kan svårigen finnas. Om vi derföre nu antaga Utskottets förslag och derigenom icke allenast bereda oss trygghet mot yttre fiender, utan äfven tillintetgöra den inre fienden, denna tvedrägt och split och afund, som tär på nationens must och märg, då, mine Herrar, då kunde vi i sanning säga oss hafva uträttat något vid 1878 års riksmöte. En af våra häfdatecknare har sagt: "den tid har funnits i Sverige, då folk ej betydde en viss klass eller en sammangyttring af klasser, utan hvad som genom ett själarnes gemensamma band var sammanhållet." Då tillhörde adeln, lagmännen och tjänstemännen i allmänhet folket och aktade detsamma, men betraktades ock af det såsom sin egen blomma.

Den tiden önskar jag måtte kunna komma åter, men för att detta skall blifva möjligt, måste, derom är jag innerligt öfvertygad, tvenne vilkor först uppfyllas. Det ena är att alla måste deltaga uti landets försvar, att alla måste bidra till landets försvar, så att icke tyngsta bördan deraf företrädesvis hvilat på en viss klass och det andra är att vi införa likhet i beskattning i mån af för-
 måga. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

*Ang. Lundt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

Herr Helander: Jag har egentligen endast begärt ordet för att i protokollet få antecknad min åsigt uti den viktiga fråga, som nu är under behandling, men begagnar tillfället att på samma gång säga något med anledning af hvad den senaste talaren yttrade. Han sade, om jag eljest rätt uppfattade hans mening, att svenska folkets skatteförmåga ingalunda skulle förminskas till följd af de utgifter, hvilka måste detsamma åläggas, i händelse detta förslag öfvergår till verklighet. Talaren framdrog icke något bevis för denna sin åsigt, hvilken jag för min del fann vara något märkvärdig; men talaren tycktes sjelf verkligen anse densamma för rigtig. Vore det således på det viset, att bortåt en tjugu millioners tillökning i utgifter icke skulle förminska skatteförmågan, så bådade detta godt för försvarsfrågan, ty man har ju sagt att denna i sjelfva verket endast är penningefråga, hvaraf skulle följa att, om man blott har tillräckliga medel, så får man nog ock ett godt försvar. Emellertid lär det väl förhålla sig så, vid närmare öfvervägande, att skatteförmågan icke är så obegränsad, som nämnde talare antagit.

Under min riksdagsmannatid har jag flera gånger deltagit i diskussion om härordningsförslag. Bland dessa förslag har jag funnit det, som af Kongl. Maj:t framlades vid 1871 års urtima riksdag, företrädesvis varit värdt af uppmärksamhet. Detta har jag vid föregående tillfällen yttrat, och vill repetera det nu. Det är möjligt att, i militäriskt hänseende, detta förslag icke var det bästa, men ingenting hindrade att, om det blifvit antaget, man, när tid och omständigheter det medgäfvö, kunnat, lika väl som från något annat, öfvergå till ett bättre, eftersom man förklarar det vara en omöjlighet att, utan öfvergång till ett mindre fullständigt, genast kunna få det bästa. Det hade ock den förtjensten detta förslag att, om det genomfördes, icke vålla några öfvervinneliga kostnader.

Sedan vid 1873 års riksdag majoritet vunnits för den så kallade allmänna värnpligtsgrunden, har jag ansett mig böra, oakadt jag visst icke tillhörde denna majoritet, antaga, att Riksdagen hade en allvarlig mening med detta sitt beslut, och att således försvaret skulle komma att grundas på allmän värnpligt. Utan tvifvel är ock den grunden den militäriskt bästa, om kanske ock, dess värre, på samma gång, den kostsammaste. Nu har man likväl framlagt ett förslag, i sjelfva verket af annan beskaffenhet, hvilket jag hört skulle hafva åtskilliga förtjenster, men äfven vara behäftadt med rätt stora brister. Jag skall icke tillåta mig att ingå uti en detaljerad granskning af detta förslag, dertill jag

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

för öfrigt saknar erforderlig insigt, men lätt är dock, äfven af den eljest icke sakkunnige, att finna, det icke oväsentliga ändringar måste vidtagas, om förslaget skulle kunna godkännas. En och annan ledamot af Kammaren har trott sig böra ingå på förslaget, under förutsättning att vissa hufvudsakliga ändringar gjordes. För min del vill jag, uti en så beskaffad fråga som denna, ingalunda godkänna förslaget, äfven om de anmärkta bristerna blefvo afhjulpna, ty det kan lätteligen hända att jag — som, på sätt jag medgifvit, icke besitter militäriska insigter, hvilka ock torde saknas af de 102 motionärerne — då underlåte att påpeka andra brister, hvilka jag icke förmått inse, och som kunde vara förlåtligt i en så vidtomfattande fråga som denna, hvarigenom Kongl. Maj:t kunde förledas tro, att inga andra brister funnes, af riksdagsledamöter insedda, än de hvilka blifvit särskildt anmärkta. Erfarenheten har nyligen visat huru farligt det är att göra framställningar till Kongl. Maj:t som af Riksdagen derförut icke blifvit moget pröfvade. I denna viktiga fråga måste, enligt min åsigt, Regeringen nödvändigt taga initiativet, om man med trygghet skall kunna förlita sig deruppå, att väsentliga misstag eller brister icke skola komma att vidlåda organisationen.

Med försvarsfrågan har, sedan 1873, grundskattefrågan blifvit sammanlänkad. Det har varit, är och blifver för mig vidrigt att höra omtalas, huruledes man sätter i fråga att, mot eftergifter i skatteväg åt en viss samhällsklass, bereda möjlighet för försvarsfrågans lösning. Under det att alla sammanstående förklara sig öfvertygade om nödvändigheten af vårt försvars stärkande, hvori måste ligga ett erkännande, att saken är lika viktig för alla eller, med andra ord, för hela nationen, vill man här ändå ingenting göra utan nämnda eftergifter. Jag kan någorlunda förstå, att man gör medgifvandet beroende utaf afskrifning af roterings- och rustningsbördan, eftersom denna verkligen sammanhänger med frågan om försvarets ordnande; men högst märkvärdigt är det, att man tycker tillfället vara lämpligt att för en samhällsklass jemväl bereda förmånen att få *grundskatterna*, uppgående till ett kapitalvärde af omkring 120 millioner kronor, afskrifna. Mig synes det som vore det icke orimligare, om äfven andra samhällsklasser gjorde sitt bifall till ett för alla behöfligt förstärkt försvar beroende af att äfven de fingo eftergifter. Så kunde ju exportörer vilja hafva exporttullar afskaffade; industriidkare, hvilkas tillverkningar äro beroende af skyddstullar, hafva vissa tullsatser betydligt förhöjda o. s. v.

Innan jag afstår från ordet kan jag icke underlåta att bemöta hvad som en talare af majoriteten i går afton yttrade, då han behagade hvälfva hela ansvaret på sitt partis motståndare för det försvarslöshetstillstånd, i hvilket vi skulle fortfarande befinna oss i händelse nu framlagda förslag icke skulle vinna framgång. Detta är i sanning ett mycket beqvämt och behändigt sätt att låta andra få bära skulden för hvad man sjelf må hafva förbrutit. Om A och B hafva ett för dem begge lika viktigt mål att eftersträfva, men A ändock ej på något sätt vill bidraga till målets uppnående

med mindre än att B. uppfyller alla de anspråk till egen fördel, som A. uppställer, så skulle det således vara B:s fel att det gemensamma målet icke vinnes. Vidare — för att taga ett exempel snart sagdt för dagen — om, under nu pågående täta notvexling emellan England och Ryssland, det skulle behåga Hans Maj:t alla ryssars sjelfherrskare att fästa vår regerings uppmärksamhet derå, att som endrägt och gransämja är ett för begge parterna mycket godt och eftersträfvansvärdt mål, så borde de också begge söka bibehålla nuvarande goda förhållande, dock med vilkor att, som i anseende till förekommande omständigheter, Ryssland för tillfället behöfde svenska flottan, Gotland, Öland, Karlskrona hamn m. fl., så utgjorde dessa afträdelser priset och vilkoret för fredens bibehållande. Skulle svenska regeringen vägra att härfå ingå, så blefve hon naturligtvis, efter nämnde talares åsigt, ansvarig därför att det gemensamma stora målet icke kunde vinnas. — Ja, följdriktigheten af en en dylik argumentation fordrar, att till och med stråtröfvaren kan fritaga sig från allt ansvar för följderna af att han till en annan värld förpassar en af honom angripen, ty hvarföre, när de hade åtminstone det gemensamma målet att uppehålla lifvet, skulle den senare icke ingå på den förres vilkor att lemna honom sin börs?

Jag skall icke besvara Kammaren med att yttra något vidare, emedan diskussionen om denna första punkt nu redan fortgått i en och en half dag, och jag dessutom känner att öfver 30 talare ytterligare anmält sig att få ordet, hvilket antal nog innan dagens slut lärer fördubblas.

Det torde, af hvad jag nu anfört, vara tydligt, att jag icke med min röst kommer att bidra till framgången af detta förslag.

Herr Treffenberg: Herr Talman! Mine Herrar! Då, efter denna riksdags afslutande, min stämma antagligen aldrig vidare skall höras i den svenska riksförsamlingen, så må det icke förtänkas mig att jag nu, före afträdadet från den politiska skådebanan, begagnar detta tillfälle för att ännu en gång göra ett uttalande i de viktiga frågor, som här föreligga och hvilka allt ifrån mitt första inträde på samma bana stått på dagordningen samt ännu vänta sin lösning. Jag skall dock icke nu tillåta mig att ingå i någon detaljerad undersökning af de båda föreliggande förslagen, hvad härordningsförslaget beträffar, af det enkla skäl att jag naturligtvis icke har förmåga dertill, och, hvad finansförslaget beträffar, därför att en sådan detaljerad granskning är helt och hållet obehöflig för ändamålet med mitt uppträdande, hvarmed jag endast afser att i sin största allmänlighet angifva min uppfattning af begge frågorna och att sedermera taga en öfverblick öfver den "politiska situationen", emedan, såsom Herr Key i går yttrade, sakerna numera verkligen synas nalkas eller möjligen redan komma till den vändpunkt, då stora kraf ställas både på regeringen och representationen samt på alla medborgare utom densamma. Det ser nemligen ut, som skulle här blifva fråga, icke om sådana

*Ang. landt-
försvarets
ordnande.*
(Forts.)

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

“meningsbrytningar“, som omtalades i trontalet vid riksdagens början, utan om brytningar af helt annan och mera allvarlig beskaffenhet.

Som herrarne höra, skall här komma att vankas en lektion i den högre politiken å la Key, med den skilnad dock att jag, i motsats mot honom, tänker i början hålla mig till saken för att sedan i omvänd ordning med honom sväfvä friare ut i de politiska rymderna.

Jag antager, att ingen här i denna Kammare, åtminstone ingen som erinrar sig mina föregående uttalanden i dessa frågor, skall kunna misstänka mig för *nihilism*. Såsom Kammaren behagade medgifva, har jag nemligen understött *alla* hittills framlagda arméorganisationsförslag, vare sig att de varit byggda på den gamla grunden eller på allmän värnpligt. Jag kan således ganska lugnt upptaga de förebråelser, som någon till äfventyrs skulle vilja göra mig därför, att jag nu sätter mig emot det föreliggande härordningsförslaget. Jag gör detta därför, att jag icke kunnat komma till den öfvertygelse, att detta förslag, äfven med de förbättringar deri, som General Abelins reservation innebär, verkligen kommer att bereda oss ett betryggande försvar, för att icke tala om den för mig motbjudande stambildningen. Men — äfven om detta förslag erbjöde en efter måttet af våra tillgångar afpassad försvarskraft, så skulle jag icke förty motsätta mig detsamma till följd af dess samband med det orättvisa finansförslaget. Herrarne bevittnade i går en slags *exorcismus diaboli*, då en af mina grannar, som råkat komma i “yttre förbindelse“ med kompromissen, högtidligen afsvor all gemenskap med kompromissen och allt dess väsende. Jag är deremot i den lyckliga ställning, att jag icke någonsin haft vare sig yttre eller inre förbindelser med kompromissen, emedan jag bekämpat densamma redan i dess linda, såsom de, hvilka följt med frågan vid 1873 års riksdag, behagade medgifva. Jag är således alls icke underkastad de förpligtelser, som accepterandet af kompromissen skulle kunna anses innebära. Jag sade att jag icke skulle understödja förslaget, äfven om det erbjudit ett betryggande försvar; men då detta kan låta som ett hårdt och ofosterländskt tal, så skall jag nu anhålla att närmare få förklara mig. Min logik är helt enkel. Det är obestriddigt att en hvar, som här medverkar till uppskof med försvarets ordnande, derigenom ikläder sig ett tungt ansvar, ty vi rå icke om morgondagen och ofreden kan vara öfver oss förrän vi tro. Men öfver denna fråga sväfvat likväl blott en ovisshet, en förfärande ovisshet visserligen, men dock blott en *ovisslet*, under det att med förfärande *visshet* framträder vådan af att antaga föreliggande finansförslag. Detta är icke någon sak att leka med, mine Herrar. Jag skall vid ett annat tillfälle, må hända redan i morgon eller öfvermorgon, då frågan om finanslagen förekommer, taga mig friheten närmare utveckla detta; och dervid särskildt framvisa en liten lagunge af samma ras, som leder sitt ursprung från denna Kammare. Den föddes i November 1876 och erhöll i dopet namnet: “Kongl. Maj:ts nådiga kungörelse angående förändrade grunder för

deltagande i skolhusbyggnad på landet“. Denna lagunge såg till en början ut såsom en liten blind kattunge, men den har redan börjat visa ganska skarpa klor. Det är, såsom jag sade, icke någon sak att leka med: dessa beskattningsfrågor. Ty historien lär oss, att i hvarje samhälle, der de politiskt makthafvande lyc-kats ställa så till för sig, att de sitta vid de egyptiska köttgry-torna och åtnjuta alla samhällets förmåner, under det de hvåft bördorna på de andra samhällsklasserna, uppressa sig, med nödvändigheten af en naturlag, vissa reagerande mer eller mindre berättigade, mer eller mindre sunda krafter, hvilka, oeniga i allt annat, sammansluta sig för att undergräfvä den bestående lagliga ordningen, hvilken fostrat, underhåller och skyddar förtrycket. Det är deruti vådan ligger, att antaga denna finanslag, en våda icke blott för vårt unga statsskick utan icke mindre för vårt ungdomliga landtmannaparti; ty, Herr Key, det är endast på *det* vilkoret, som “framtiden hör detta parti till“, att det, liksom andra ynglingar, artar sig väl.

Jag skall nu, efter att i största allmänhet hafva angifvit min uppfattning af de föreliggande frågorna, öfvergå till den utlofvade lektionen i den högre politiken.

“Situationen,“ som Herr Key talade om, har från och med gårdagen onekligen undergått en väsentlig förändring till sin karaktär genom regeringens — jag vet icke om jag vågar säga omslag — men åtminstone slag i saken, hvarigenom kompromissen blifvit lefvande begrafven. Detta är åtminstone min förhoppning. Det är dock naturligt att sjelfva *sensus ac radix peccati*, för att tala på dogmatiskt språk, det vill säga sjelfva smittämnet, måste finnas kvar hos alla dem, hvilkas förhoppningar följt kompromissen i grafven. Och såsom en första yttring af detta smittämne betraktar jag det hot, som här af Herr Key i går rigtades emot regeringen, då han förutspådde att det visserligen icke var riktigt säkert, men att det dock kunde hända, att regeringen hädanefter fick berga sig sjelf och undvara landtmannapartiets mäktiga stöd. Herrarne skola icke tro att jag säger detta i någon hånande mening, ty naturligtvis är en sådan förklaring ifrån landtmannapartiet lika litet som finansförslaget en sak att leka med. Jag talar på fullaste allvar. Jag föreställer mig nu att jag icke allt för mycket drifver på villospår, om jag söker att uttaga den innersta meningen af Herr Keys hot uti ett yttrande, som i dessa dagar har förekommit uti ett af våra pressorganer, hvilket under en följd af år välvilligt erbjudit sina tjänster, icke blott såsom rådgifvare åt Konungens rådgifvare och åt landtmannapartiet, utan äfven såsom rorgångare på sjelfva statsskeppet. Denne konstefarne navigator — jag vet icke, om herrarne känna honom, annars är det en *connaissanse à faire* — förutspår ett “skeppsbrott i sjelfva hamnen“, men han tröstar på samma gång landtmannapartiet dermed, att det “får fria händer“, vid de kommande valen till Första Kammaren. Ja, se der har vi det, men frågan är nu den, om landtmannapartiet skall vinna mycket derpå, eller, rättare sagdt, huru landtmannapartiet ämnar begagna denna sin makt. Det är

*Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

Ang. landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

märkvärdigt att de pressens organer, hvilka i allmänhet hittills understödt landtmannapartiet — detta parti är stort och mäktigt, men dess pressorganer hafva varit få och lyckligtvis hittills skäpligen vanmäktiga — det är märkvärdigt, säger jag, att dessa pressorganer svärma för sådana samhällsideal, hvilka landtmannapartiet visst icke vill vidkännas. De veta mycket väl, att den konservativa makt, som ligger i detta parti, är det största hindret för realiserandet af dessa samhällsideal. Ej underligt då att de söka undergräfvat partiets makt. Men ett säkrare sätt att vinna detta mål finnes icke, än om det lyckas att göra partiet rätt förhatligt för andra samhällsklasser, och detta mål i sin ordning vinnes säkrast derigenom, att partiet befriar sig från skattebördorna och låter de andra samhällsklasserna öfvertaga dem. Taktiken är god och bör som jag sade leda till målet, så vida icke landtmannapartiet förstår att begränsa sig sjelft, att försvara sig mot sig sjelft, och att, såsom Herr Key en gång så sant och vackert yttrade i Kammaren, söka sin styrka uti sin *moderation*. Men det är också ett annat eget förhållande att märka, och det är, att landtmannapartiet har icke blott inom pressen särdeles egendomliga vänner, utan äfven inom Medkammaren en och annan besynnerlig specialitet af dessa vänner. Var jag icke för några dagar sedan inne uti Första Kammaren under debatten om skjutsfrågan, och hörde jag icke då en af Herr Keys kamrater, en af dessa 8 öfverkommissarier söka intimidera Kammaren från att göra sin skyldighet med det skrämskott, att Kammaren eljest skulle blifva sammansatt på ett sätt, som icke skulle komma att smaka Kammaren så särdeles väl. Den skrufven tyckes äfven hafva tagit. Nåväl! om man icke redan förut stält på Herr Key en mängd frågor att besvara, så skulle äfven jag nu ställa på honom ytterligare en fråga med anhållan, att han ville närmare förklara det der mystiska talet i Första Kammaren, på det att vi kunde få höra denna halfqvädna visa fullt utsjungen inom denna Kammare. Jag föreställer mig emellertid, att de djupa leden nog utan fingervisning kunna gissa hvarom fråga är. I kunnen nog gissa, att det är Eder man fruktar, och det gör jag med. Men skilnaden är den, att talaren i fråga ju är Eder politiske vän, under det jag är Eder politiske fiende, och skilnaden är vidare den att han icke tyckes begripa, hvad jag dock begriper, att nemligen, om man skall lyckas beherrska och oskadliggöra landtmannapartiet, så skall det ske icke genom misstroende utan genom förtroende, icke genom missaktning utan genom verklig aktning, icke genom tvetydighet utan genom upprigtighet och framför allt icke genom slapphet och fega eftergifter utan genom ett fast och modigt motstånd emot partiets öfverdrifna anspråk och oberättigade fordringar; och som regeringen slagit in på denna väg, så hoppas jag, att jag icke må komma att anses såsom en "uppstudsigt landshöfding," om jag vördsammast tillåter mig hemställa, att regeringen icke må förtrotta att fortsätta på samma väg. Regeringen skall då på densamma följas och helsas af hela landets — jag menar naturligtvis den politiskt tänkande delens — jublande bifall och detta torde

vara något värdt i ersättning för det bräckliga stöd, som hädanefter synes komma att undandragas regeringen från landtmannapartiets sida, ett stöd som icke varit mäktigare än att, såsom Herr Axell nyss nämnde, partiet sjelft behöft stöd från — minoriteten. Jag fruktar icke att påstå detta, ty hvåd jag sagt är mycket lätt att bevisa. Huru tro nemligen Herrarne det skulle hafva gått, om i början af år 1876, då löneregleringarne började föreläggas Riksdagen, minoriteten inom Riksdagen hade beqvämat sig till att, med uppoffring af det allmänna bästa och för att tillfredsställa partisinnets ingifvelser, sluta sig tillsammans med Herrar Jöns Pehrsson et compani. Jo! så att landtmannapartiet och regeringen skulle hafva blifvit slagna i hvarenda votering. Men till minoritetens evinnerliga heder må det sägas, att den aldrig glömde sin pligt mot fäderneslandet; och är det verkligen meningen, att "signalerna nu skola förändras" och att de oppositionella rolerna komma att utbytas inom Kammaren, så är denna hållning det bästa arf minoriteten kan lemna landtmannapartiet till föresyn.

Jag skall nu gå tillbaka till sjelfva frågan, hvarifrån jag utgick och skall sålunda dröja några ögonblick vid landstingens och Första Kammarens deraf beroende sammansättning. Om de Herrar ledamöter af Första Kammaren, som gång på gång afslå hvarje förslag till förändrad röstgrund vid kommunalstämma — och deri göra de under närvarande förhållanden fullkomligt rätt — om blott dessa herrar och andra liktänkande och likställda inom landet ville underkasta sig det lilla omaket att infinna sig vid de viktiga valen af elektorer för utseende af landstingsman, för att bevaka deras eget och det allmänna bästa, då är jag förvissad derom att Första Kammaren skall kunna räddas på en lojal och naturlig väg, utan användande af sådana konstlade medel som herrar politici i skjutsfrågan försökte. Jag erinrar mig mycket väl, huru under striderna om reformens genomdrefs, då vore maklighetens tider förbi. Ja, reformen drefs fram, men den gamla makligheten blef dock kvar. Men — må hända misstager jag mig, må hända innehåller äfven den nya författningen vittringsämnena i sjelfva sin grund. Må hända *kan* icke Första Kammaren räddas. Jag för min del är dock på långt när icke öfvertygad derom, om alla goda medborgare göra sin skyldighet. Men, om jag skulle misstaga mig, om Första Kam-maren icke kan räddas utan att svika sin politiska uppgift, ja, må den då gerna falla.

Jag föredrager vida hellre en hastigt öfvergående, om också våldsamt kris, än att såsom hittills stekas vid sakta eld. Dessutom, mine Herrar! faller Första Kammaren genom landtmannapartiets makt, ja då skall också landtmannapartiet falla för en annan makt, nemligen frihetens. Ty inom det politiska området gäller samma grundlag som inom det religiösa. Då för flera år tillbaka, under imperialismens hårda förtryck i Frankrike, frihetens heliga eld derstädes vårdades af endast fem trogne väktare, så vågade en af dessa väktare — hans namn är Jules Favre — behåda imperialismens stundande fall genom att erinra om några

Ang. landt-
försvarets
ordnande.

(Forts.)

tröstefulla ord af kyrkofadren Augustinus. Han påminner om Augustinus, då denne, i sin förvissning derom att friheten och friden dock är det arf, som människan söker och som en gång skall tillfalla henne, utbrister: "*Nam fecisti nos ad te Deus et irrequietum semper cor nostrum, donec requiescat in te*". Ty Du Herre hafver skapat oss efter Ditt beläte, och vårt hjerta finner icke frid förrän det får hvila hos Dig.

Den vidare öfverläggningen uppsköts till kl. 7 e. m., då detta sammanträde, enligt utfärdadt anslag, komme att fortsättas; och åtskildes Kammarens ledamöter kl. 3 e. m.

In fidem
Gustaf Westdahl.